

ВЪТРЕШНО СЪЮЗНА ИНФОРМАЦИЯ XV общо събрание на пълномощниците на ССБ

второ заседание

На 7 юни пълномощниците от XV-то Общо събрание на ССБ проведеха второто заседание от текущия си мандат.

От 58 пълномощника на заседанието присъстваха 55. Работата им бе изцяло съобразена с предварително обявения дневен ред.

В началото председателят на ССБ Васил Долапчиев връчи златна значка на Величка Кърпарова за дългогодишната ѝ активна дейност в областта на културата сред незрящите и по повод кръглата ѝ годишнина.

С бурни аплодисменти пълномощниците поздравиха г-н Спас Карафезов за присъденото му голямо държавно отличие - орден "Кирил и Методий" II степен, връчен му лично от президента на Република България.

Първа точка от дневния ред включваше отчета за дейността и финансовия отчет на ССБ за 2006 г.

По отчетите не липсваха изказвания. По-голямата част от изказалите се приветстваха отличната работа на центъра по рехабилитация в Пловдив. Г-н Карафезов обърна внимание на недостатъчната работа по привличане на младите хора към организацията, както и обгрижването на най-възрастните наши членове. Той напомни, че има решение за създаване на музейна сбирка с експонати, свързани с делото на слепите в България и че вече е крайно време тя да бъде подредена.

Веселина Стоилова изказа становището, че, развивайки социална икономика, в смисъл на предоставяне на социални услуги, организацията ни би могла да осигури повече работни места за млади хора.

Във връзка със зададен въпрос директорът на НЦРС Стефан Данчев разясни възможностите за прилагане на дистанционна форма на обучение по електронен път. Сега тя е приложима в Пловдив едва след преминаване на курс по работа с компютър в интернатна форма. В бъдеще дистанционното обучение ще намира все по-голямо приложение, особено в дневните рехабилитационни центрове. Във връзка с европейските програми за финансиране Васил Долапчиев разясни, че в момента ние бихме могли да се включим в три от тях и в тази връзка ще бъде създадена работна група, която внимателно да огледа нещата и със съдействието на сродни организации от чужбина да се прецени по какъв начин бихме могли да се възползваме от европейските фондове.

По финансовия отчет бе зададен въпрос за какво се ползват средствата от продажби на недвижима собственост и дълготрайни материални активи. Председателят обясни, че средствата се реинвестират в ремонти на базите ни в Шипково и Дряново и също така се закупуват имоти на атрактивни места. Въобщо, отчетите не бяха подминати с мълчание, както се очерта в самото начало. В дискусиата възникнаха въпросите - има ли положителни финансови и икономически резултати от инвестиционната политика на съюза и възможно ли е да се постигне някаква промяна в нормативните документи за облекчаване на процедурата за получаване на безплатни бели бастуни. Като голям пропуск бе отчетено ограничението при отпускане на интеграционни добавки за диетични храни и лекарства. По въпроса за прословутите петолевки - средствата за придружител на лица първа група с чужда помощ, председателят обясни, че в момента на ССБ са преведени 500 000 лв., като все още не е ясно дали ще има втори транш. Тези средства ще бъдат разпределени между правоимащите според броя на подадените молби и от това ще зависи какъв ще бъде размерът на раздадените суми. Това ще стане ясно не по рано от есента.

От финансовия отчет е видно, че 93 процента от дължимата сума от страна на Холдинга към ССБ е издължена.

Общото събрание на пълномощниците прие отчета за дейността и финансовия отчет на организацията за 2006 г.

Следваше обсъждане на програмата за дейността на ССБ през 2007-2008 г. Поначало всяка една програма от мероприятията е динамична. Във времето тя търпи изменения, допълнения и поправки. Във връзка с приетата на миналото заседание на Общото събрание дългосрочна програма за дейността на ССБ, възникна въпросът за намаляването на социалните разходи на предприятията и стопанисването на прилежащите към тях жилищни комплекси. Стана ясно, че това е много тежък

проблем на организацията, тъй като общежитията са строени преди повече от 40 години и са твърде амортизирани. За извършването на основни ремонти са необходими огромни средства, с които съюзът не разполага. Спорадично се извършват някои козметични ремонти, но това е "капка в морето" в сравнение с това, което е необходимо за едно нормално обитаване на тези сгради. Надеждите са насочени отново към европейските програми за финансиране, тъй като в България до момента такива програми не съществуват.

Бе поставен въпросът за издаването на сборник с нормативни документи на ССБ и председателят категорично заяви, че това ще стане до края на годината.

По отношение на спортната дейност налице е вече спечелен проект пред агенцията за хора с увреждания и ССБ има конкретни ангажименти за организиране на широкомащабни спортни мероприятия в рамките на тази година.

От направените изказвания се оформиха няколко конкретни предложения за добавки към програмата, които бяха приети. На първо място Съюзът на слепите в България ще вземе участие в съвместното отбелязване на 80-годишнината на Националното читалище на слепите "Луи Брайл" през 2008 г. В програмата ще бъде добавен и ангажиментът на ръководството на ССБ да лобира пред държавата за осигуряване на безплатни помощно-технически средства. Ще бъде проучен чуждестранният опит и на негова база ще бъдат разработени проекти за работа и обслужване на възрастните хора.

Като цяло програмата беше приета с ангажимента в нея да бъдат посочени конкретни срокове за изпълнение.

При обсъждането на отчета на Контролния съвет за 2006 г. един от поставените въпроси бе за назначаването на щатен финансов ревизор. Засега е взето решение, с цел икономия на средства, при извършване на проверки да се ползват услугите на хоноруван финансов ревизор и ако практиката покаже, че липсата на щатен ревизор се отразява неблагоприятно, Управителният съвет може да вземе решение за назначаването на такъв специалист.

Беше отбелязано, че за новоизбраните председатели на РКС през миналата година е проведен семинар. Резултатите от него са много добри и полезни за извършването на контролната дейност.

Стефан Пенчев отбеляза, че принципно не е редно сътрудникът на РСО да бъде сътрудник и на РКС, тъй като се изпада в положение проверяваният да сътрудничи на проверяващия. Алтернатива на това е при проверки да се наема външен човек, на когото да се заплаща, но това е въпрос на финансовата политика на организацията.

Отчетът на Контролния съвет за 2006 г. беше приет от пълномощниците.

Следваща точка от дневния ред беше обсъждането на отчета на "Успех Холдинг" ССБ ЕООД, "Релакстур" ССБ ЕООД и търговските дружества за 2006 г.

От пълномощници бе отбелязано, че стопанската дейност на съюза е един от основните му доходоизточници, но приходите от дейността на холдинга непрекъснато се понижават. Радко Диков постави въпроса дали има положителни резултати от реализацията на производството. В отчета е отделено голямо място на различните иновации от развойната база в Русе, но според него няма достатъчно информация за вложените в тях средства. Той попита каква е реализацията на новите инструменти.

Спас Карафезов зададе въпрос какво е съотношението в броя на зрящите и незрящите, ангажирани в производството и съответно какво е съотношението в тяхното трудово възнаграждение. Той пожела да разбере има ли реална печалба и ефективност от производството като се изключат наемите и как се формира печалбата - от наем и производство, или само от производство.

Главният счетоводител г-жа Янчева обясни, че финансовият резултат се формира от цялостната дейност на предприятията - както производствена, така и приходи от наеми. Този финансов резултат е показан в отчета, като реализирана печалба от производство имат само предприятията в Плевен и Варна.

По въпроса за заетостта на незрящите г-н Долапчиев разясни, че от работещите в системата на ССБ незрящи 16 са председатели на РСО, няколко човека работят в Централно управление на ССБ, а останалите са заети в производството. По негови думи, въпреки неудовлетворителната цифра на работещите незрящи, Съюзът на слепите в България до ден днешен си остава най-големия работодател на хора с увреждания в България.

Пак по негови думи трудовите възнаграждения на работещите в производството са около минималната

работна заплата. Председателят за пореден път подчерта, че в икономиката няма място за сантименти и за социална политика. В някои от европейските страни съществуват така наречените защитени работилници за хора с увреждания, които извършват дейност по-близка до социалната рехабилитация. За нашите производства този принцип е неприложим, тъй като българската държава отдавна не дотира предприятията на хората с увреждания. От доста време ние се мъчим да оцелеем на фона на реален конкурентен пазар. Решението да се съхрани и развива стопанската дейност на ССБ при липса на държавни дотации, бе взето на Централен съвет още през 2000 г. Оттогава на пазара се появиха много конкурентни предприятия. Получи се така, че на практика се оказахме изоставени на произвола на съдбата и именно затова се предприеха действия за осъществяване на инвестиционна политика. Развойната база в Русе произвежда изделия от втората половина на миналата година и тепърва ще става ясно как тези изделия ще се реализират на пазара. Обновяване на производствата е започнало от 2003 г., но тогава не са били осигурени необходимите оборотни средства. Обновяването на всяко едно от нашите производства изисква огромни капиталовложения, с каквито ние не разполагаме и затова председателят постави въпроса за провеждането на отделна дискусия, посветена изцяло на бъдещето на стопанската дейност. Ако всички се обединят около становището тя да съществува и да се развива, то не може това да се случи без инвестиции и без кредити.

Някои от стопанските ръководители се присъединиха към думите на Долапчиев, като Павлин Ангелов подчерта, че ние не можем да влезем в сферата на сивата икономика като други частни фирми, но въпреки всичко се справяме и успяваме да се задържим на повърхността. В момента машината за производство на капачки "туистоф" разполага вече с 11 крайника, т.е. в състояние е да произвежда 11 размера капачки. За закупуването на един инструмент са необходими 150 000 евро, докато благодарение на развойната база стойността му е 30 000 лв.

Думата взе Маньо Алексиев, който гласно изказа мислите и опасенията на много от редовите съюзни членове. Той разкритикува тенденцията към намаляване на броя на работните места за незрящи и липсата на реални резултати от производствената дейност. Показателен е фактът, че все повече незрящи намират трудовата си реализация извън системата на ССБ. "Аз не съм против стопанската дейност, но през последните 15 години тя нищо не донесе на този съюз. Мисля, че през последните години се вложи немалко, но хората питат къде е резултатът. Колеги, аз наистина чистосърдечно казвам - трябва да има Общо събрание на тема да има ли или не стопанска дейност и ако я има, кой може да я управлява.". Алексиев подчерта, че пълномощниците трябва съвсем отговорно да изискват резултат. Председателят на Контролния съвет заяви, че всеки от пълномощниците има право да знае колко пари се наливат и колко се печелят. "Трябва да си сложим ръка на сърцето и да кажем, че голямата пара отива в стопанската дейност. Много пари се наливат там, а резултатът - нула, под нулата и около нулата."

Генко Изворски предложи на следващото си заседание Управителният съвет да излъчи нова комисия по стопанските въпроси с разширен състав, която да излезе с конкретни идеи. В настоящия момент трите основни производства, които осъществяваме са метален амбалаж, ел.изделия и филтърно производство. В сегашния си състав комисията по стопанските въпроси е на мнение, че стопанската дейност трябва да се поддържа, да се развива и че в нея трябва да се инвестира.

Всички последвали изказвания бяха изцяло в подкрепа на стопанската дейност и инвестиционната политика на ССБ, но със съжаление бе констатирано, че във все по-малка степен слепите хора ще могат физически да се справят с производствения процес. Постъпи предложение да се търси повече държавна помощ за стопанската дейност на ССБ, което на този етап е почти нереалистично.

Във връзка с развихрилата се дискусия председателят Васил Долапчиев пое ангажимент комисията по стопанските въпроси да изготви и представи на Управителния съвет документ с обстоен анализ на производствата и конкретни разработки, подплатени с много сериозни разчети и силно аргументирани варианти за бъдещи конкретни действия в стопанската политика на съюза. Този материал ще бъде в достатъчно голям обем и за изготвянето му ще бъде необходимо немалко време. Предложението на председателя е на следващото си заседание пълномощниците на Общото събрание да бъдат запознати с материала и да бъде отделено подобаващо време за много сериозни дискусии и вземане на решения. Ангажиментът на председателя на ССБ бе подплатен с взето решение, с което приключиха обсъжданията на отчетите и те бяха приети от пълномощниците.

При обсъждането на проекто-бюджета на ССБ за 2007 г. нямаше особени дебати. От 2007 г. членският

внос за съюзните членове е в размер на 2 лв. годишно, като отпадна подходящият принцип, а асоциираните членове на организацията ни ще заплащат по 20 лв за година. Бюджетът беше приет с допълнението, че Управителният съвет има право да го коригира в рамките на финансовата година. Като следваща точка от дневния ред бяха приети промени в устава на ССБ, произтичащи от измененията в закона за юридическите лица с нестопанска цел, извършени през 2006 г.

Тези промени отговарят изцяло на измененията в закона и една от тях е, че отпада задължението Общото събрание на пълномощниците да се провежда там, където се намира седалището на организацията. Това дава възможност в бъдеще ССБ да провежда общите си събрания в собствени бази, което значително ще намали разходите.

Другото изменение се отнася до начина на предварителното обявяване на свикването на Общо събрание. Според него вече имаме право да не обявяваме свикването му в "Държавен вестник". Промяна има и в срока за обявяване на свикването от Управителния съвет, който е намален от едномесечен на двуседмичен, както и във вида на мнозинството при вземане на решения от Общото събрание.

Пълният текст на Устава на ССБ ще бъде публикуван в сп. "Зари" веднага след като бъде регистриран в съда.

Последна точка в дневния ред на заседанието бе вземането на решение за определяне на допустими нива на компетентност при разпореждане и обременяване с тежести на недвижими имоти и дълготрайни материални активи. Предложението бе Управителният съвет да има право да взема решения за продажба на имущество на стойност до 2 000 000 лв., вместо до 800 000 лв, както бе утвърдено от Общото събрание на предишното му заседание.

Аргументът в подкрепа на това предложение е възникнала възможност за продажба на парцел на територията на гр.Пловдив, чиято стойност надхвърля сумата от 800 000 лв. В бъдеще тенденцията е към поскъпване на недвижимите имоти и ако Управителният съвет получи правото да се разпорежда с имущество на по-висока стойност, ще отпадне необходимостта за свикване на общо събрание.

Спас Карафезов отправи апел парите от подобни продажби да се изразходват за закупуване на атрактивни имоти и конкретно да бъде закупена земята, на която се намира сградата на Централно управление на ССБ, тъй като тя е държавна. При последвалата полемика Янаки Градев изненада всички, като заяви категорично, че нотариален акт за сградата на ЦУ съществува и по негово време се е съхранявал в касата на ССБ. Изненадата дойде от това, че никой дори не подозираше за съществуването на такъв документ и се смяташе, че както земята, така и сградата са държавна собственост.

По какъв начин земята може да бъде откупена от държавата е въпрос, с който трябва да се заемат юристите и да бъде решен от Управителния съвет на организацията. Оказа се, че има някои възможности това да стане и дай Боже най-сетне Съюзът на слепите в България да стане пълноправен собственик на земята и сградата, където се помещава централата му.

Предложението на Маньо Алексиев нивата на компетентност да бъдат обсъдени на следващо заседание на Общото събрание, за да не се прибързва и да не изтекат парите отново като вода в пясък, не беше прието.

Дина Желева, като член на Управителния съвет, увери всички обезпокоени, че парите няма да потънат и тяхното разходване ще се регламентира с наредба.

За доста кратко време и последната точка от дневния ред бе изчерпана.

Общото събрание на пълномощниците на ССБ взе следните решения:

Продажбата на недвижими имоти, машини, съоръжения и транспортни средства на стойност над 2 000 000 лв ще се извършва от Общото събрание на пълномощниците на ССБ. С недвижими активи на стойност до 2 000 000 лв. ще има право да се разпорежда Управителният съвет. При покупка или продажба на недвижими имоти стойността се определя от лицензиран орган или лице. За машини, съоръжения и транспортни средства, стойността се определя от лицензиран оценител, или комисия в състав - управител, главен счетоводител и компетентен специалист.

Посочените по-горе стойности са без включен ДДС.

С това дневният ред бе изчерпан и второто заседание на XV-то Общо събрание на пълномощниците на ССБ бе закрито.

ГЛАСОВЕТЕ НА НАШИТЕ КНИГИ Мария Захариева - един от най-практичните гласове

Наистина много от читателските аплодисменти са за нея. Стилът ѝ на четене се отличава с бързина, ясен изговор и почти липсващи елементи на актьорска игра. Затова читателите я харесват и търсят книгите, които са прочетени от нея.

Мария Захариева е родена във Варна на 15 февруари 1943 г. Няма навика да помни дати, освен рождената си, но в студиото на ССБ чете повече от 20 години. По образование и по призвание е журналист. Завършила е журналистика в Софийския университет и се е пенсионирила като редактор в кореспондентската мрежа на програма "Хоризонт". Маниерът ѝ на четене издава, че е радиожурналист. Всъщност Мария има няколко професии. Средното ѝ образование е педагогическо. Завършила го е в педагогическо училище в Стара Загора. Една година е била начална учителка в едно турско село. След това завършва Държавния библиотекарски институт с квалификация библиография. По разпределение работи в градската читалищна библиотека в гр. Елин Пелин.

По-късно започва да следва руска филология, но мечтата ѝ е била да учи журналистика. Тогава тази специалност е била периодично откривана и закривана, и след трети курс късметът на Мария проработил, защото специалността журналистика за пореден път била открита. Не са ѝ позволили да се прехвърли, поради което се е наложило да кандидатства отново и така мечтата ѝ се сбъднала.

След дипломирането си Мария Захариева работи в различни вестници. Била е програмен ръководител в градския радиовъзел в Елин Пелин. Близостта му до столицата ѝ позволява да започне работа в редакцията на вестник "Рудничар", където остава 10 години. Това са най-хубавите, интересните и вълнуващите години в журналистическата практика на Мария. Благодарение на професията си, тя е била във всички рудници на България. Познава Балканския басейн, рудниците в Бобовдол, Източноаришкия басейн, Кърджали, Маджарово, изобщо влизала е във всички рудници, които съществуват у нас. В качеството си на журналист Мария се е срещала с миньорите, разговаряла е с тях и е писала материали. Тогава вестникът е бил орган на федерацията на миньорите, металурзите, енергетиците и геологопроучвателите - много сериозен вестник, с дългогодишна история, а и до днес той съществува, макар и със затихнали функции.

Успоредно с работата си в "Рудничар" Мария Захариева е нещатен кореспондент на Българското национално радио, след което се установява изцяло там като водещ на новините в "Предаване за столицата".

По-късно става редактор в кореспондентската мрежа на "Хоризонт".

- Често ли ти се е налагало да работиш с гласа си?

- Не просто често, през целия ми живот.

- Как попадна в нашето студио?

- Тогава още бях в "Предаване за столицата" и една моя приятелка ми каза, че има такава възможност. Реших да видя за какво става дума. Стана ми любопитно, освен това аз съм свързана с книгата още от най-ранна детска възраст. За мен книгата е най-великото човешко постижение и смятам, че книгите са всичко, което може да ползва един човек в живота си. Жаждата за знание ми е завещана от баща ми и аз твърдя, че това е най-важното за човека.

Дойдохме с приятелката ми, явихме се на прослушване, одобриха ме и започнах да чета. Оттогава, с едно малко прекъсване, постоянно идвам тук, защото за мен това е огромно удоволствие. Срещам книги, които иначе надали ще прочета. В къщи имам библиотека от над 1500 тома, подбирани според собствените ми интереси. Тук попадам на книги, които не бих прочела, не защото нямам време, а

просто, защото нямам интерес към такъв тип литература. Въпреки това, и в тях аз намирам нещичко за себе си.

- Каква литература предпочиташ?

- Предпочитам сериозна литература. Още от детството си съм имала възможност да чета най-различни книги и да се срещам с много хора, тъй като баща ми беше железничар и често пътувахме. Така че природното ми любопитство е било задоволявано. По-късно имах един дълъг период, в който четях сериозна историческа литература, което означава творби, посветени на историята на Франция, на Англия и на други страни. Занимавала съм се и с литература, отнасяща се до исторически и археологически открития. Чела съм и много световни класици като Дюма, Драйзер, Юго - неща, които са задължителни и които днешните хора почти не четат. В библиотеката ми присъства и цялата българска класика. Между другото, когато искам да си откъсна, чета криминалета, но не обичам любовни романи. Гледам на тях със смях, защото те са много наивни, написани са елементарно и не ме удовлетворяват като стил. Много обичам изискания стил. На времето малко хора харесваха Богомил Райнов, докато аз съм чела изкуствоведските му произведения и ме е поразявал неговият изтънчен стил на автор, който може да ти предаде цялото богатство на езика и те кара да изпитваш невероятно удоволствие от съприкосновението с начина му на писане. Обичам автори като Балзак, от който може да се научи цялата история на Франция и който дава възможност да се насладиш на неговото владее на езика и начина му да борави с него.

- Разбрах, че не понасяш цинизмите и не можеш да ги четеш на глас...

- Не мога да ги понасям, но наскоро ми се наложи да чета една такава книга, от която бях направила травмизирана. Това беше книгата "Голият обяд", в която ставаше дума за наркомания и това ме изкара извън нерви. Знам какво нещо е наркоманията, знам какви могат да бъдат последствията от нея, но така поднесено, с такъв вулгарен език не мога да го приема. Поначало аз не обичам гаврата с езика. За мен езикът е нещо сериозно, както всяка сериозна работа и макар че животът на наркоманите е отвратителен, не виждам какъв е смисълът да се поднася по този начин. Изобщо съм против писането на такива книги.

- Смяташ ли се за смел човек и донякъде за авантюристка?

- Ако имаш предвид влизането ми в рудниците, това не е авантюризм, а си е пак човешко любопитство. Там съм срещнала най-искрените, най-честните и най-смелите хора, които съм познавала през живота си. Миньорите са най-откритите хора, те са честни, защото самата им работа ги принуждава да бъдат такива. Всеки от тях знае, че ако той е нечестен, това може да коства живота на всички. Там долу хората са различни.

Мария Захариева определя себе си като най-обикновен човек. Не пие, не пуши, води изключително здравословен начин на живот откъм хранене. Като по-млада е била невероятно избухлива, дразнела се е от всяка нередност, реагирала е директно и спонтанно. Смята, че най-големият ѝ недостатък е склонността ѝ да се противопоставя на всички началници.

- Според тебе какви качества трябва да притежава четецът?

- Не съм завършила актьорско майсторство и смятам, че за четенето на глас не е необходимо да си актьор. Актьорът, така или иначе, дори без да иска, играе. Според мен четенето на книга не трябва да бъде игра, то трябва да бъде четене - с ясна дикция, с нормална скорост, така че човек да може да го възприеме. Чела съм учебници и съм се старала да не чета бързо, както съм свикнала. Освен това, четенето на глас трябва да бъде ясно, не само като дикция, но и като фраза, и като израз, за да може прочетеното да се възприема точно. Особено това важи за учебниците, защото информацията би могла да бъде предадена неточно. Безкрайно съм благодарна за това, че съм имала възможност да чета учебници по история и икономика, които са дали и на мен познания, а и вероятно съм помогнала на студентите, които са ги слушали.

Така че, не, защото аз не съм, но личното ми мнение е, че не е необходимо да си актьор, за да четеш разбираемо и правилно. Важното е да поднесеш книгата така, както я възприемаш самият ти, когато я

четеш на ум.

- Изпитваш ли чувство на удовлетворение от това, че си полезна?

- Да, винаги съм го мислила и може би затова съм се съгласила да дойда тук. Поначало съм такъв човек - ако мога да помогна на някого, независимо как, аз го правя. Оставайки толкова дълго тук, съм си мислила, че мога да докосна света на един човек, лишен от зрение и да му дам нещо, което той не може да получи сам, без странична помощ. Ако съм успяла и ако хората одобряват това, което съм им поднесла като четене, аз бих била доволна.

- Чувала ли си, че много те харесват как четеш?

- Не съм чувала, но бих искала да ме харесват. Старая се да го правя добре и винаги се притеснявам, че в един момент гласът ми може да ми изневери, че несъзнателно мога да допусна грешка. Особено ми беше притеснено, когато четох онази книга с наркоманите, или пък "Лолита", с педофилите, а за капак "Лудостта на кралете", където човек остава с впечатлението, че светът се управлява от луди. Та като ти се струпат няколко такива книги, изпадаш в някаква депресия и си казваш: Господи, дано тази книга да не я четат!

За финал на нашия разговор Мария Захариева пожелава: "Всички да бъдат добри, да знаят, че и хората около тях са добри, да помогнат на някого, ако могат и да знаят, че докато мога да чета, аз ще чета за тях."

А ние за финал ще кажем - дано това да е по-дълго!

Марина ПЕТКОВА

ИЗ ЖИВОТА НА ОРГАНИЗАЦИИТЕ Пловдив

ПОРЕДНИЯТ КОНКУРС

Поредният конкурс за бързо четене и правилно писане на брайл в регионалната съюзна организация в град Пловдив се проведе на 22 май 2007 г. Дъждовното утро не попречи на почитателите на нашето уникално писмо пак да се съберат и да премерят сили в благородна надпревара.

Паричните награди за първо, второ и трето място - съответно от 15, 12 и 10 лева за трите групи - пак се осигуриха от фондация "Рехабилитация" гр. Пловдив. Сега обаче в регламента имаше нова подробност: трябваше да се излъчат от всяка група първенци с комплексна оценка по двете дисциплини, които да вземат участие в националния конкурс по брайл, който ССБ ще организира през есента на настоящата година.

Отдавна беше време!

И тъкмо за това всички се зарадваха.

В групата на съюзните членове, завършили училищата за слепи, председателят на журито Петър Стайков връчи първа награда за бързо четене на Гюлфие Чобанова. Две втори награди получиха Мария Вълчева и Елисавета Стоянова.

Мария Вълчева получи първата награда за правилно писане, а двете втори награди си поделиха Гюлфие Чобанова и Елисавета Стоянова.

Във втората група, включваща късноослепели и късноограмотили се, и в двата случая на първо място се класира Снежана Кирчева. Кирил Симеонов и Иван Шопов получиха втора и трета награда за четене, а Петър Караиванов и Кирил Дамянов се класираха на второ и трето място за правилно писане на брайл.

Гюлфие Чобанова и Снежана Кирчева получиха комплексните оценки съответно за двете групи и те ще представят нашата организация в националния съюзен конкурс през есента.

В трета група отново се представиха интегрирани ученици от гр. Пловдив. Джовани Чамишанов и Даринка Димитрова получиха първи награди за бързо и художествено четене на брайл. Гергана

Георгиева се класира на второ място. За тази група в регламента се предвиждаше само това участие.

Величка КЪРПАРОВА

Мездра

БЛАГОДАРНОСТ

Всички представители на ТСО Мездра изразяваме своята гореща благодарност към кмета на община Мездра, който откри в града ни социален комплекс. В благородната инициатива взеха дейно участие заместник кмета на общината инженер Събков и нашата председателка Милка Бояджиева. Ръководителят на комплекса Наталия Христова предостави просторния клуб за ползване от организацията ни. Разполагаме със самостоятелна, просторна и светла, канцелария. Благодарим от сърце на всички!

Момчил КОЦЕВ

Горна Оряховица

Китай - познат и непознат

Гост на членовете на ТСО на слепите в Горна Оряховица беше Виктор Азманов - млад човек, владеещ няколко чужди езика, със собствен бизнес, обучаван в манастира Шао Лин на бойното изкуство "кон фу". Виктор беше обявен и за почетен гражданин на Велико Търново.

Предлагам ви част от интервюто с него.

- С какво Ви изненада манастирът Шао Лин?
- В манастира има климатици, монасите се возят в модерни джипове и ползват преносими компютри.
- Знаят ли нещо китайците за България?
- Образованите китайци без затруднение ще отговорят, че са чували за българските рози, за киселото ни мляко и за Христо Стоичков.
- Има ли класово разделение в Китай?
- Да. Бедните и богатите пазаруват в различни магазини. Стандартът им е различен.
- Какво е качеството на стоките в Китай?
- Така наречените "китайски боклуци", които се предлагат у нас по битаците, в Китай са стоки с 3-о и 4-о качество. "Предприемчиви" търговци ги купуват на едро и ги предлагат в много страни.
- С какво ви впечатли гарата в Пекин?
- Най-вече с мащабите си - тя има 250 коловоза.
- Как живеят пенсионерите в Китай?
- Възрастните хора в Китай нямат пенсии - по традиция за тях се грижат децата им.
- В Китай полагат ли специални грижи за лицата с увреждания?
- Смятам, че да. Дори и в малките градове автобусите на всяка спирка се наклоняват, за да може да се качат лицата в инвалидни колички.
- Има ли крадци в Китай?
- Почти няма, тъй като заловените да крадат се порицават публично. Заловените в корупция държавни служители не само, че са освобождавани от работа, но и заплащат с живота си за прегрешенията си.
- Какво ви направи най-силно впечатление?
- В Китай при среща с непознат му задават въпроса: "Хранил ли си се?" Ако не се е хранил му предлагат храна.

На срещата Виктор разказа и за "чакрите" в човешкия организъм и демонстрира медитация, като

подчерта, че мъжете и жените медитират по различен начин.

Под ръководството на Виктор започнахме занимания с оздравителна гимнастика "Чи Гун", която малко прилича на Паневритмията на Учителя Петър Дънов - рано сутрин в парка на чист въздух. Занятията са безплатни и завършват с възгласа "Оми Тофу", което означава "Да бъдем здрави!".

Катя КРЯЖЕВА

Добрич

РАЙОННАТА ОРГАНИЗАЦИЯ В ДОБРИЧ НА 9 ГОДИНИ

РО на сляпо-глухите гр. Добрич отпразнува своя 9-и рожден ден. Клубът едва побра гостите, дошли да поздравят рождениците. Сред тях бяха Детелина Николова - кмет на община Добрич, Каролина Диолова - главен експерт по здравеопазване и социална политика, Надя Георгиева - ЦСРИ гр. Добрич, Димитър Димитров - Лайнс клуб, д-р Илияна Ананиева - офталмолог и др.

Прочетени бяха поздравителни адреси от Димитър Парапанов - председател на НАСГБ гр. Пловдив, РО на Велико Търново, Варна, Шумен, Кърджали, Пламен Папазов - изпълнителен директор на ЕООД "Спортни имоти" - Добрич, "ХобиСклуб", поета Аврам Аврамов от Велико Търново и др.

Тържеството откри Калинка Ковачева с кратко слово за извървения път, трудностите, неволите и радостите от успехите. Тя благодари на приятелите и спонсорите на организацията, които винаги ги подкрепят - община Добрич, общинска служба социално подпомагане, Лайнс клуб, Димчо Димчев - сладкарски цех "Оникс", "Металагро", сладкарски цех "Койчев", Лили Манова - аптека "Старият Добрич", семейство Василеви от с. Драганово и др.

С топли думи Детелина Николова поздрави сляпо-глухите като каза: "Гордея се с вас, приятели! Вие, хората с двойно сензорно увреждане, сте една от водещите организации в нашия град. Обещавам и в бъдеще да сме с вас. Друг път няма. Само когато сме заедно ще имаме успехи."

Приветствия имаше и от останалите гости. Поднесени бяха много цветя и подаръци.

След гръмването на шампанското Калинка Ковачева духна свещичките на разкошната торта. Последва рецитал на група "Антица" и изпълнения на народни песни от именитата певица Мария Андреева. Не липсваха забавни игри и викторина с интересни въпроси и награди.

Добруджанци умеят да работят, но знаят и как да се веселят.

Празникът продължи до късен следобед.

Росица НИКОЛОВА,
техн. секретар при РО
на СГ - Добрич

ВЕСТИ ОТ ДОБРИЧ

Денят е 25 май 2007 г. Ранна утрин. Група съюзни членове и техните придружители нетърпеливо очакват автобуса, с който ще осъществят дългия преход до Рупите, място свързано с пророчицата Ванга.

Първият преход Добрич - Дупница премина успешно. Настанихме се в хотела и след кратка почивка бяхме на разходка из улиците на града.

През втория ден рано сутринта се отправихме към Рилския манастир. От град Рила към манастира пътят се виеше край буйно течащата Рилска река. Пенестата вода даваше отлични условия за живот на балканската пъстърва. Д-р Юлияна Стоянова Вандева запозна присъстващите с живота и делото на Св. Иван Рилски, с многобройните нападения и опожарявания на Рилската обител, която даде подслон на много богослужители, които успяха да запазят българщината. Сред прекрасната обстановка в манастира екскурзоводката обогати познанията ни за строежа на кулата, на църквата, на сградите, на мястото, където се е приготвяла храната. В църквата присъствахме на църковна служба. Запалихме

свещи за здраве и се поклонихме пред иконата на Света Богородица.

В 10 часа се отправихме към Рупите. Пристигнахме по обяд. В църквата се поклонихме пред образа на пророчицата Ванга. Навън се поклонихме и пред паметника на леля Ванга.

Пихме вода и се отправихме към Мелник. Там обядвахме и посетихме винарската изба. Взехме си по литър, два и се отправихме към Дупница. Преспяхме и рано сутринта потеглихме обратно. На път за Добрич се отбихме в Арбанаси и разгледахме историческата местност. По време на пътуването се взе решение да организираме едnodневна екскурзия до република Румъния.

Доволни от преживяното се завърнахме по домовете.

Паунка ПЕЕВА

НАРИЧАХА НИ БЕЛИТЕ РОБИНИ

На 14.05.2007 г. на гости на клуб "Детелина" и на сляпо-глухите в гр. Добрич бе медицинската сестра Росица Николова. Тя ни разказа за годините, през които е работила в Либия като медицинска сестра.

Росица Николова е работила в Либия през 1988 и 1989 г. Тя е с над 25 години трудов стаж като медицинска сестра. Семейна е, има две деца и внук на 4 години.

"Работех в Триполи - в детска болница в Интензивно отделение за недоносени деца. В Либия отидох чрез фирма "Медиксим". Настаниха ни в един хотел, в който хигиената беше под всякаква критика. Беше пълно с едни едри хлебарки... Сутрин минавахме през стола, за да си вземем закуска. Бъркат в един голям кош, където държат хляба. От там изскача котка, пренощувала там. Отказвам хляба... Отивам да си взема капучино или кафе, а то направено със солена вода. При тях водата от чешмата е солена, попречистена от морето и толкова. За да се снабдиш със сладка вода, трябва да пътуваш 20 км, ако имаш с какво... Няма нормален градски транспорт, а и в него е невъзможно за жени. Два - три автобуса кръстосват на всеки час града за по-бедните, които нямат коли и те висят по вратите чак отвън.

В болницата беше много мръсно. Нямахме санитарии, а минаваха периодично да обират само боклука. Огромни хлебарки влизаха в кувьозите и лазеха по бебетата. Либийските лекари работеха с дрехите и обувките, с които са били отвън, не се преобличаха. Дори понякога не си измиваха ръцете преди да бръкнат в кувьоза. Не е за учудване, че сме имали бебе в сепсис, със седем вида инфекции. Добре, че имаха силни антибиотици, с които тогава у нас не разполагахме или бяха в дефицит. Случвало се е на вечерно дежурство да свалям сама в моргата по четири деца... Със смъртта не се свиква, независимо какви са децата. Болеше ме за всяко от тях.

Либийците са много мързеливи. Казваха, че нямало нужда да работят много, защото Кадафи им обещал, че "белите робини" ще работят вместо тях. Така ни наричаха либийците... Вечерно време с котешки стъпки влизаха да ни проверяват как работим и дали не спим по време на дежурството."

Още тогава е имало СПИН в Либия. Преди да тръгнат за Либия са изследвали българките за СПИН. Като се върнали, няколко пъти пак са ги изследвали - разказва Росица Николова...

"Веднъж ни донесоха новородено бебе, за което след това научихме, че е заразено. Добре, че нашата колежка българка, която го донесе, успя да ни предупреди навреме, защото невинаги имахме ръкавици. Либийците скриха от нас този факт. Аз съм убедена, че те сами са си виновни за епидемията в Бенгази. Нашите сестри са невинни. Дано стане чудо, за да се върнат в България. А като се върнат, какъв ли ще е животът им, те са съсипани психически", смята Росица Николова.

Съставител: Калинка КОВАЧЕВА

**МИНИСТЕРСТВО НА ТРУДА И СОЦИАЛНАТА ПОЛИТИКА ИЗПЪЛНИТЕЛНА АГЕНЦИЯ
ПО ПРОГРАМА ФАР, Проект "Развитие на мрежа от центрове за обучение на възрастни"**

От 1 декември 2006 г. Национален Център за Рехабилитация на Слепи /НЦРС/ - гр. Пловдив започна изпълнение на проект BG2004/006-070.01.01.11 - "Социално включване на хора със зрителни увреждания чрез професионално обучение", финансиран по програма Фар. Проектът предвижда реконструкция на прилежащия към НЦРС сграден фонд и обособяване на Център за професионално обучение към НЦРС. Ще бъдат организирани курсове по основна рехабилитация и професионално обучение по пет професии. В момента се провеждат курсовете по основна рехабилитация и по професионално обучение в професиите тапицерство и ръчно художествено плетиво. Предстои стартирането на курсовете по козметичен масаж, текстообработка и офис секретар. Перманентно се извършва консултиране на работодатели за професионалните възможности на зрително затруднените лица. Осъществена е постоянна връзка с бюрата по труда за прилагане на държавната политика за справяне с безработицата. Ще бъде организиран семинар с инструкторите от дневните центрове за рехабилитация и социална интеграция в България, специализирани за работа със зрително затруднени лица на тема: Нови аспекти в професионалното обучение на зрително затруднени лица. Кандидатите за обучение в НЦРС трябва да имат актуална регистрация в Дирекция "Бюро по труда" и над 70% загубена работоспособност. Те се насочват към НЦРС от териториалните и регионалните организации на Съюза на слепите в България, който е партньор по проекта. В НЦРС всеки бенефициент преминава през входно ниво за оценка на потребностите и възможностите, изготвя се индивидуална рехабилитационна програма и се извършва основна рехабилитация. След осъществяване на дейностите по основната рехабилитация и консултация с експертите на НЦРС, съгласно своите възможности и предпочитания, част от клиентите се насочват към професионално обучение по някоя от професиите, предлагани от Центъра за професионално обучение към НЦРС.

Стефан ДАНЧЕВ

НАСЛУКА Състезание

В последните броеве на списание "Зари" много се писа за софийската регионална организация на Съюза на слепите в България. Инфарктно извънредно заседание на Регионалния управителен съвет в началото на март, последвалата през април извънредна конференция на организацията, свикана за да реши въпроса кой да бъде неин председател...

И вече на 31.05.2007 г. можа да се види, че организацията се връща към нормалния си живот, т.е. на 31 май ръководството на организацията показва, че вече е готово да се занимава с проблемите на своите членове, а не само със самото себе си. На тази дата бе проведено станалото традиционно за района състезание по спортен риболов.

За развитието на тази нова страст сред нашите съюзни членове красноречиво говори фактът, че до преди две - три години едва се намираха необходимите пет човека, за да се проведе нещо подобно на състезание, а сега край водоема в Панчарево се явиха петнадесет участника, между които и една дама. От ръководството на организацията обявиха, че по една риба ще бъде подарена на всички участници, стига разбира се да успеят да си я хванат. А този, който пръв отчете успешен улов ще получи като подарък от собствениците на водоема уловената от него първа риба. Състезанието започна точно в 8 ч. и 50 мин. И завърши в 12 ч. и 50 мин. Главен съдия беше г-жа Зоя Колева. Тук е моментът да отбележим, че всички участници в състезанието са безкрайно благодарни на момчетата - Любо и Вальо, които бяха помощници в съдийския екип на г-жа Колева, за тяхната отзивчивост и помощ, която те оказваха при всяка възникнала необходимост на напълно незрящите състезатели. Още в девет часа сполуката споходи Пламен Бакърджиев - той изтегли първата риба. След приключване на надпреварата уловената от всеки състезател риба бе претеглена от служители на водоема под контрола на съдийската комисия.

Независимо от ужасните метеорологични условия - проливен дъжд и непрестанен студен вятър, всички рибари бяха обхванати от неизчерпаем ентузиазъм и енергия. Вместо бутилката ракия, която задължително присъства при всеки риболов, тях ги грееше увереността, че "на дъжд рибата кълве повече". Изглежда в това има нещо вярно, тъй като нито един от тях не остана с празни ръце.

На този ден най-късметлия беше Пламен Бакърджиев, който не само пръв улови своя шаран, но по-късно хвана и най-голямата риба - четирикилограмова моруна, а накрая и съвсем заслужено завоюва първото място.

След приключването на състезанието новият председател на регионалната организация в София Асен Алтънов се беше погрижил да стопли, развесели и нахрани премерзналите участници.

Нашите читатели вече знаят, че участниците се класират не по броя на уловените риби, а по общото тегло на уловените от всеки състезател риби.

Първо място завоюва Пламен Бакърджиев с общ улов 8 кг. и 850 г.

След него се нареди Михаил Михайлов от Перник - 8 кг. и 400 г.

В тройката влезе и Никола Захариев - 7 кг. 370 гр.

Четвърто място зае Маньо Алексиев - 4 кг. 820 гр.

Пети - Румен Трендафилов от Перник - 4 кг.

Следва шесто място за Тодор Антонов - 2 кг и 500 гр.

Стоян Васев - 2 кг. 360 гр.

Йордан Младенов - 1 кг. 990 гр.

Спас Карафезов - 1 кг. 850 гр.

Сергей Дубина - 1 кг. 450 гр.

Величка Николова - 1 кг. 100 гр.

и Атанас Ботев - 1 кг.

За това, че първи бе споходен от сполуката Пламен Бакърджиев заслужено спечели ролка влакно, а за първото място в състезанието - макара. Състезателите заели второ, трето и четвърто място бяха наградени също с макари, а участникът класирал се на пето място получи ролка влакно.

Стана ясно, че, след като в такъв мрачен, дъждовен и студен ден се намериха толкова навити и самоотвержени участници, риболовната страст здраво се е вкоренила сред членовете на регионалната организация на ССБ в София. Само до преди две - три години незрящите рибари в София можеха да се преброят на пръстите на едната ръка, сега те са много повече. Тези състезания придобиват все по-голяма популярност и софийската организация спокойно може да сформира повече от един представителен отбор за национални и дай Боже и за международни състезания.

Димитрина МИХАЙЛОВА

ОФТАЛМОЛОГИЯ Всеки трябва да има лекар, на когото да довери проблемите си

С доцент Андрей АНДРЕЕВ - офталмолог разговаря Димитрина МИХАЙЛОВА

- Доцент Андреев, вие сте познат на много от нашите читатели. Година след година трупате професионален опит и известност и го правите някак си толкова естествено, че ние вече не можем да си спомним откога работите в тази област на медицината...

- Да, наистина, така като се замисля осъзнавам, че в офталмологията съм от много време. Започнах специализация през 1981 или 1982 г., т.е. преди повече от двадесет и пет години. Първоначално специализирах в Окръжна болница при доцент Балабанова, а след това при професор Константинов, който стана истинския ми учител.

После се установих в Транспортна болница и в нея работя вече повече от двадесет години. Тук израснах до отговорната длъжност завеждащ очна клиника, а от десетина години имам и частна клиника. В момента работя, така да се каже, на два стана - преди обяд в транспортна болница а след обяд в Очна клиника " Ден".

- Бих искала да ви попитам за заболяванията, които са най-често срещани в офталмологията. Краят на двадесети век се характеризира със много значимо развитие на техниката и технологиите. Според вас дали този несъмнен напредък е предизвикал изменения в състоянието на тези заболявания, в честотността на появата им, в повишаване на успеваемостта на лечението им и така нататък?

- Всяка медицинска специалност си има едно основно заболяване. Нашето е катарактата или както е

широко известна с народното си наименование "перде". Това заболяване е свързано преди всичко със стареенето на организма.

С напредването на възрастта косата побелява, а прозрачните очни среди потъмняват и човек започва постепенно да ослепява. При много от хората пердето се появява най-вече на шейсет и пет - седемдесет годишна възраст. Но катаракта се среща и при по-млади хора, при травми, има и вродена катаракта. По принцип тя води до ослепяване, но за щастие това заболяване е в много висока степен лечимо. То беше лечимо и в миналото, а сега вече има много нови методи за отстраняване на катарактата. Обикновено потъмнялата леща се разгъва и в окото се имплантира нова. При сегашните условия такава операция може да се направи за 15 минути, дори и в амбулаторни условия. За разлика от миналото, когато се правеше сериозен разрез на окото, през който трябваше, така да се каже, да се отстрани пердето, сега нещата са много по-различни. Разрезът, с който се работи е не по-голям от два и половина, максимум три милиметра. Пациентът идва, слагаме му престилка, правим операцията и той си отива вкъщи, а на следващия ден може да отиде на работа.

Как точно се извършва оперативната интервенция? Разбива се лещата, която е зад зеницата, и се слага нова леща. Няма превръзки, конци, сваляне на конци, тежък следоперативен период - има само две седмици на специални капки. Няма дори упойка с инжекция. Упойката е три капки в окото. За съжаление, за да се направи операцията по този абсолютно щадящ начин е необходима специализирана и скъпоструваща апаратура, която все още не е внедрена масово в нашите очни клиники. Но все пак апаратурата я има и е неизбежно бъдещото лечение на катарактата да става единствено и само по този начин.

Както споменах, катарактата се развива в процеса на стареене на човека, поради което едва ли можем да се надяваме, че е възможно да отстраним причините за нейното появяване. И точно поради това сме длъжни да направим всичко необходимо, за да можем на практика да минимизираме последствията от тези естествени процеси.

- А какво става с глаукомата?

- Това е второто голямо очно заболяване. Характеризира се преди всичко с появата и трайното задържане на повишено очно налягане. Глаукомата е много комплексно, полиетологично заболяване с много сложно развитие, на което все още не е намерено дефинитивното лечение. Капки, лазери, операции и въпреки всичко това хората продължават да ослепяват от глаукома.

Дже след оперативно лечение, което с основание бихме нарекли успешно, като резултат не се постига пълно възстановяване на изгубеното зрение, а само запазване на това, което глаукомата не е успяла да отнеме. Болестта е коварна, защото протича без особени болки или оплаквания. Затова е важно да не се изтърве моментът. Колкото по-рано се реагира, толкова по-добри за пациента ще бъдат резултатите.

- Можем ли да смятаме, че във всички случаи, когато се констатира повишено очно налягане човекът е заболял от глаукома?

- Не! Нещата са много по-сложни. Невинаги, когато сме измерили по-високо от нормалното очно налягане, можем да говорим непременно за глаукома. Трябва да има съчетание от различни белези и едва при откриването на определена комбинация от симптоматиката на това заболяване можем да кажем, че даденият човек вече има глаукома. Еднократно измереното повишено очно налягане се нарича очна хипертензия. Това разбира се е вече много сериозен знак. Но можем да бъдем сигурни в диагнозата едва след като се констатира повтаряемост на повишеното очно налягане или пък се види, че то започва да поврежда очите, да отнема от зрението, или пък се забелязват други промени като стесняване на зрителното поле, промяна в камерния ъгъл и т.н.

- А къде в тази черна серия е диабетът? Известно е, че сам по себе си диабетът не е очно заболяване, така да се каже, уврежданията на очите се явяват вече като допълнителен, да не кажа като страничен ефект от неговото развитие...

- Това е така, но наистина третата голяма група заболявания на очите се свързва със съдовите заболявания. И особено с тези, които се появяват в резултат на диабет. Днес хората вече не умират от диабет, а от неговите усложнения. А едно от тези усложнения се проявява като нанася поражения на ретината на очите. Когато диабетът стане десетгодишен, той започва да поврежда очите. Повреждат се малките кръвоносни съдове. В резултат на това се получават кръвоизливи и всички последващи усложнения. Лечението се прави с използването на лазер и може да бъде твърде резултатно, т.е. зрението може в някаква степен да се запази. Необходимо е, обаче, болният да ходи не само на

ендокринолог, но и при офталмолог.

И накрая трябва да споменем и някои от другите основни причинители на увреждания на зрението - дегенерацията на макулата и вродените заболявания на очите. Вродените заболявания са една друга много специфична група, която за съжаление също с относително малък успех преодоляваме, защото те обикновено са в комбинация и засягат много структури на окото. И за това там лечението е малко по-трудно.

- И все пак много от заболяванията се лекуват днес по много по-съвременен начин...

- Да, така е. Бих казал, че това се отнася на практика за почти всички заболявания. Новата техника, която се развива и въвежда, прави нашите действия много по-прецизни. Работим с точност до милимикрони и въобще няма база за сравнение с методите на лечение отпреди двадесетина години. По-точно има и това сравнение е между трабант и мерцедес.

Само преди петнадесетина години при операция в окото се правеше разрез от петнайсет, двамайл милиметра. Естествено след това трябваше да се шие, трябваше внимателно да се махат конците, после следваше много сериозно пазене от какво ли не и т.н. Всичко това днес е сведено до минимум, и все пак - колкото и да сме благодарни на развитието на техниката, трябва винаги да имаме предвид, че новата апаратура сама по себе си не решава проблема. Апаратите, каквито и да се те, не могат сами да оперират, не могат сами да поставят диагнози, не могат сами да лекуват. Каквито и суперлативи да използваме днес по отношение на новите технически средства, аз мисля, че човек трябва да си избере не толкова машината, не толкова технологията, която да се използва при правенето на операцията, а много по-важно е да си избере хирурга. Основното е да си избереш човека, на когото да довериш проблема си.

Каквито и методи да се внедрят, каквито и апарати да дойдат, те не могат сами да работят. Има лекари, които трябва добре да владеят съответния метод и във всеки конкретен случай не апаратът, а лекарят е този, който може много точно да прецени индивидуално дали съответният метод е най-подходящият точно за този човек. И разбира се да е отговорен, да проследи нещата от началото до края.

- Преди малко ви попитах за многото нови техники и технологии. Ясно е, че те могат да влияят не само върху възможностите за лечение на определени заболявания, но и върху условията за тяхното появяване и проявяване. Има ли днес някаква промяна в картината на заболяемостта и по-специално в тази на зрителната заболяемост?

- Да, сигурно има някаква промяна. Да вземем само това, че едно време човекът не е ползвал толкова много очите си. Днес, във века на компютъра имаме още допълнителни усложнения. До какви самостоятелни усложнения или специфични нови заболявания компютърът не може да доведе, но не можем да не забележим, че продължителното му използване ускорява появата и развитието на някои заболявания. Факт е, че при работа с компютър очите се изморяват много повече. Тъй че трябва да се спазва някакъв режим, Задължително трябва да се търси по-комфортен начин за използване на очите.

- За вас се говори, че сте излекувал най-много хора от Съюза на слепите...

- Не знам, естествено, че не съм си водил точно такава статистика и не бих могъл да кажа дали това е наистина така. Оперирал съм много хора с пердета и хора с глаукома, правил съм и кератопластики - присаждане на роговица. Спомням си една жена от Пловдив. Тя не беше виждала много време, никой не се беше решил да ѝ направи такава операция. Разбира се най-многото успешни операции са тези за отстраняване на катаракта. Не мога да кажа, че съм връщал на сто процента зрението на пациентите ми, но на човека, който е изгубил цялото си зрение, дори и съвсем малко светлинка да му дадеш и това вече не е малко. Аз съм доволен от резултатите, които съм постигнал при вашите хора, защото наистина на мнозина съм помогнал. Много хора получиха подобрене, което за един зрящ човек може и да е нищо, но за вашите хора е много.

- Как постъпвате с пациенти, за които още при първоначалния преглед е очевидно, че положението е безнадеждно?

- Зависи от самия човек. Има хора, които много са лъгани и сами са разбрали, че няма да може да им се помогне. И на такъв човек най-добре е директно да си му кажеш. Други пък продължават да поддържат някаква надежда, а когато има някаква, дори и малка, надежда аз не мога да си позволя да ги лиша от нея. На такива хора не казвам, че всичко е загубено. Пък то и наистина е така. Медицината се развива много бързо, постоянно се появяват все нови и нови възможности. От тази гледна точка можем да кажем, че надежда винаги има! Тя винаги трябва да остава!

- Имате ли много пациенти в детска възраст?

- Да, оперирам и деца. Неотдавна оперирах едно, което беше само на три месеца. Според съвременните разбирания оперативна интервенция може и трябва да се предприема и на съвсем ранна възраст. Някои колеги смятат, че такива операции могат да се правят още когато детето е само на две - три седмици. Разбира се трябва да се прави операция, само тогава, когато от нея има смисъл, когато наистина чрез нея може да се помогне. Но има и случаи, например при недоносените деца или при такива, които са родени с генетични увреждания, при които трябва децата да бъдат под непрекъснато лекарско наблюдение, трябва да се следи как се развиват, т.е. те трябва да бъдат по възможност в непрекъснат контакт със съответните специалисти.

Аз дори имах идея да направим специализирана детска градина за слабовиждащи деца. Има много деца, от една до седем години, които се нуждаят от постоянно лекарско наблюдение, а в същото време никой не им го осигурява. Ние бихме могли да ги гледаме и с каквото можем ще им помагаме. Такова нещо може и според мен трябва да бъде направено. Да, аз съзнавам, че това противоречи на съвременните разбирания за интеграцията на хората с увреждания, но все пак си струва върху това да се помисли. Може би такава дейност може да се организира не в детска градина, а към един дневен рехабилитационен център за хора със зрителни увреждания. От своя страна мога да гарантирам, че съм готов да помагам с всичко, каквото мога.

- Често посещавам специализираните училища за деца с нарушено зрение, а и въобще от моите контакти оставам с впечатлението, че все повече намалява относителният дял на децата, които са напълно лишени от зрение. Какво мислите за това?

- Това е една радваща констатация. Освен другото, тя означава и това, че много от тези деца са лекувани навреме и нещо от зрението им е успешно съхранено.

- Може ли един напълно сляп човек да прогледне?

- Според мен не бива да се казва точно така. Сега вече се правят много неща, има вече вграждане на чипове. Новите технологии дават много, досега въобще неочаквани, перспективи. Правят се всевъзможни експерименти. Все пак всичко зависи от конкретния случай. В недалечно бъдеще сигурно и възстановяването на зрение посредством вграждане на някакви миниатюрни сензори ще бъде възможно. Ако проводната система е здрава, то непременно ще се намерят някакви сензори, които биха могли да бъдат вградени и да се получи някакво зрение. Със сигурност това няма да бъде стопроцентово възстановяване на зрението, но всяка дори и съвсем малка стъпка в тази посока би била голямо облекчение за хората, които към момента са напълно слепи. Разбира се отново искам да напомня, че трябва всеки човек да бъде индивидуално преценяван.

- Нещата се развиват толкова бързо, че хората изобщо не могат да се ориентират. Ето напоследък се заговори за появата на някакъв нов скенер, който може да дава много повече данни за състоянието на окото. Какво ще препоръчате на нашите читатели по отношение на тези нови и още по-нови апарати?

- Най-важното е това, че те трябва да подхождат много внимателно към използването им. Не бива да се спекулира с нуждите на хората. Като се каже нов апарат и те хукват към него, но аз ви казвам, че апаратите сами по себе си не правят чудеса. Добре е хората да се съветват със свой доверен лекар. Много важно е да се оценяват коректно и нуждите и възможностите.

Моят съвет е: Всеки да има на разположение един специалист, който да може да прецени кое си струва да се прави и кое не! Обикновено изследванията с тази съвременна апаратура са доста скъпи. Нали разбирате, че не е хубаво да се харчат пари само и само пациентите отново да чуват нещо, което и без това вече отдавна са знаели.

Апаратът е само едно помощно средство, което трябва да помогне на лекаря да постави диагнозата или пък да направи някакво лечение. Няма смисъл да се прави изследване заради самото изследване.

- А здравната каса поема ли някои от разходите на пациентите ви?

- Да, поема. Имаме десет клинични пътеки, които се покриват от здравната каса. Има финансиране за изследвания и финансиране на лечение - както оперативно, така и консервативно. Така че повечето от нещата са покрити. Даже се поемат и някои от лазерите. Поема се и ангеографията, и ехографията, а това са високо специализирани изследвания. За съжаление не мога да ви кажа точни цени и правила, но това всеки, който се интересува, може и сам да си го провери.

- И накрая, какво е най-важното, което хората трябва да знаят за да опазват своето зрение?

- Най-важното нещо е профилактиката. Ако искате да сте сигурни, че се грижите за зрението си, ходете

поне веднъж в годината на преглед при офталмолог.

ОЧЕРК Душата на всяка компания

В нашите съюзни организации има съсъдбеници, които с извървения си житейски път, стъпките по него и човешките взаимоотношения помежду ни оставят трайна дияра, която ни задължава при отбелязване на техния юбилей да се радваме искрено, че сме вървели заедно във времето. Искам този мой очерк да посветя на една жена - активен член и труженик на ТСО "Марица" - Пловдив, чието присъствие в нашите редове ни връща към приятни преживявания, значими по съдържанието си мигове и стъпки, чийто белег спира вниманието на човека и го връща по обратния път на спомените. Стоянка Иванова Тодорова, както всички я знаем - нашата Таня, е родена на 10 февруари 1937 година в борческото градче Панагюрище. Тя от рано чувства зрителни смущения, но остатъчното ѝ зрение позволява да завърши спокойно средното си образование в родния град. Разбира се пред нея застава проблемът с цялата си строгост - как да постигне трудовата си реализация при състоянието си с увредено зрение. Научава за съществуването на ПП "Успех" - Пловдив и твърдо решава, че това е желаният изход при така стеклите се житейски обстоятелства.

На 12 февруари 1965 година Таня прекрачва прага на нашето съюзно производствено предприятие в града на седемте тепета. Тук тя се среща с много свои съсъдбеници, възхищава се на житейската им увереност и се заразява от тяхното самочувствие на пълноценни хора. Тя усеща пулса на устремността в трудовото всекидневие, става съпричастна в надпреварата с времето и рамо до рамо тръгва с тях през годините на съюзното съграждане.

Първоначално Таня е назначена в кошничарския цех. Това, както се знае от всички, беше изпитателната школа в Пловдивското предприятие за невиждащите труженици. С една дума тук се каляваха характерите на трудоустроените хора със зрителни увреждания. В този цех работата беше трудна и малцина от жените успяваха да усвоят древния мъжки занаят. Не след дълго преместват Таня в отдел "Папки", а след това я изтеглят в цех "Багажни куфари", където работи цели 20 години. През това време е вземала участие при изработването на нитовани, шити, дипломатически и други видове куфари с моден дизайн и специално предназначение.

След известно време Таня започва да работи в отдела за кабелни изделия и форми с различна употреба. На всяко работно място през годините тя е съсредоточена и внимателна, изпълнителна и отзивчива към колегите си, помага им с каквото може и при нужда получава подкрепа от тях.

Никога не е стояла на страна от обществения живот на своята бригада и на цялото предприятие.

Оглавява профорганизацията в цех "Нитовани куфари", активно участва в Комисията към заводския профкомитет по социалните и битови дейности. Участва също така в Помирителната комисия от страна на трудовия колектив и в Стопанския съвет към предприятието.

Таня е член на ръководството на заводската първична съюзна организация. При разглеждането на множеството проблеми от всекидневието на невиждащите работници Таня винаги взема отношение и се стреми тяхното разрешаване да има положителен завършек, тъй като нуждите и потребностите на тази категория труженици са специфични по своя характер. Доста години тя ръководеше курса по готварство за невиждащите жени в предприятието, което помагаше на много от тях да обогатяват домакинските си умения и да придобиват максимална самостоятелност в своята семейна кухня. И днес много от тези жени още си спомнят за приятните и интересните занимания, които са обогатили познанията и са повишили практическият им опит в кулинарното изкуство, подготовката на зимнина и трапезния етикет.

Разгръщайки страниците на отминалото време, годините се завръщат в мислите ни - тези спомени оживяват, връщат ни назад и радостните мигове на взаимното общуване се завръщат като на филмова лента, съхранена в съзнанието ни с визията на отлетялото време.

Наред с трудовата си дейност на повереното ѝ работно място и проявяваната обществена активност, Таня веднага се включва в изявите на съществуващия самодееен художествен колектив. Започва да пее в певческия състав, ръководен от Керемедчиев и оттогава до ден днешен непрекъснато участва в различните вокални формации - вече над 40 години. Участвала е в постановки на драмсъстава, ръководен от изтъкнатия пловдивски поет Йордан Русков. С артистична интерпретация изпълняваше

ролята си в пиесата "Другата светлина", написана специално за нашия драматичен състав от самия постановчик. С тази творба невидждащите пловдивски артисти постигнаха забележителни успехи на фестивалните сцени. Стоянка е участвала в художествения съвет на самодейния колектив под председателството на Иван Френков. Активно работи в Комисията по проблемите на жените към ПП "Успех", която организираше интересни срещи, приятни вечери, тематични викторини и специализирани изложби. Разбира се, всичко това се ръководеше от Величка Кърпарова, която отговаряше за културните изяви и творческите инициативи към предприятието. В тези интересни изяви по повод на тържества, срещи и забавни вечери Таня винаги имаше свое участие с анекдоти, вицове, хумористични интерпретации и така през годините внасяше необходимото разнообразие в общия сценарий на съответната тържествена изява. Тя и сега активно участва в клуба на жените "Орхидея" към РСО - Пловдив. Съвсем справедливо е да се каже, че тя е душата на всяка компания. От билото на извървения житейски път и по случай нейния седемдесет годишен юбилей заслужено заблестя сребърната значка, с която е удостоена от ЦУ на ССБ. Нека да ѝ честитим наградата и да ѝ пожелаем спокойни старини и нека дълги години да бъде активен участник в живота на нашата организация!

Данчо ДАНЧЕВ

ПРИЗНАНИЕ Седма литературна награда "Георги Братанов"

От 2001 г. Съюзът на слепите в България, съвместно със Съюза на българските писатели, в навечерието на най-светлия български празник 24 май, ежегодно удостоява български творци с учредената през 2000 г. литературна награда на името на писателя и дългогодишен главен редактор на сп. "Зари" Георги Братанов.

В напрегнатото ежедневие на българина, когато преобладаващите новини са свързани предимно с корупция и престъпност, или с делото срещу този или онзи, трябва и е задължително да има място и за почитта към делото на светите братя Кирил и Методий, благодарение на които българите са отстоявали и отстояват своята национална идентичност.

Именно затова връчването на литературни награди се провежда броени дни преди светлата дата.

Тази година церемонията по награждаването се състоя на 21 май, в присъствието на много официални гости - писателя Любомир Левчев, ректора на СУ "Св. Климент Охридски" Боян Биолчев, министър Георги Петканов, професор Огнян Герджиков, Иван Гранитски и други.

Наградата "Георги Братанов" бе връчена наред с литературните награди на СБП. Това е своеобразен преглед и оценка на литературни творби създадени през 2006 г.

Няколко души бяха удостоени с литературни награди на Съюза на писателите за цялостно творчество, а други - за литературни творби в различни жанрове.

Носители на тазгодишната литературна награда "Георги Братанов" са три дами, творили в два основни литературни жанра - поезия и проза.

Жури в състав: Генко Изворски, Гриша Трифонов и Константин Еленков удостои с Националната литературна награда "Георги Братанов" за 2006 г. Виолета Христова за стихосбирката "Другата стая". "Неделна книга" е другата наградена книга с автори Нина Андонова и Благвеста Касабова.

Подзаглавието на тази любопитна творба е "Преживелици". В нея авторките са включили различни събития, случвали им се през дългогодишния им литературен живот, в продължение на 35-40 години. В книгата присъстват имената на най-големите писатели, с които авторките са общували, книгите, за които са писали като литературни критици и срещите, които са провеждали с различни дейци на културата. В момента Благвеста Касабова е зам.-главен редактор на вестник "Новият пулс", зад гърба си има издадени 20 книги публицистика и литературна критика. "Неделна книга" е първата ѝ творба, написана в съавторство.

"Другата стая" е четвъртата стихосбирка на 41-годишната Виолета Христова. Тя съдържа около 50 стихотворения асоциативна поезия. Това е основният стил на поетесата.

Марина ПЕТКОВА

Благовеста Касабова е родена в гр. Козлодуй. Завършила е Девическа гимназия в Плевен и българска филология в Софийския университет "Св. Климент Охридски". Автор е на 15 книги, между които: "Калина Малина", "Дълг и слава", "Първообраз на света", "Богородица на свободата" (за баба Тонка Обретенова), "Ръми в душата ми" (за Мара Белчева), "Чудотворката" (за Фани Попова - Мутафова), "Минало неотминало". В момента е първи зам. гл. ред. на в-к "Новият пулс".

Нина Андонова е родена в гр. София. Завършва гимназия в София и българска филология в СУ "Св. Климент Охридски". Автор е на много книги, между които: "Светът на твореца" (литературнокритическа монография на Ефрем Каранфилов), "Гео Милев", "Николай Райнов", "Живот, умножен по седем", "Чичо Стоян", "Гърменската гора", "За Гоце Делчев войвода", "Дохожда час".

Предговор

Идеята за тази книга се роди по време на ритуалните ни неделни обеди. За нас те отдавна са се превърнали в традиция - заслужена отмора след напрегнатите дни през седмицата. Началото им е през седемдесетте години на миналия век. Тогава бяхме млади, съпрузите ни Цветан и Данчо бяха живи и всяка неделя се гощавахме заедно в престижни заведения. После и двете останахме вдовици по едно и също време, но не се отказахме от неделните обеди. Готвехме се за тях като за малък празник. Менюто в началото приготвяше ту едната, ту другата. Но постепенно нещата се промениха.

"Тъй като не харесвах манджите на Нина (Блага), аз или я канех къщи или пренасях у тях тенджерите. Тогава синът ѝ Радослав си умираше от радост, тъй като можеше да си похапне царски. Майка ми ме беше научила да готвя вкусно. Признава го всеки, който е опитвал манджите ми."

Както сладко си хапвахме и си пийвахме ракийка - е, понякога имаше и нещо по-марково, си спомняхме за наши общи преживелици, за наши общи приятели, за разни номерца, които щедро правехме на другите, а и те ни отвърщаха със същото. Всички знаеха за нашето приятелство и затова често ни иронизираха. Наш колега веднъж уж на шега ни подметна, че сме неразделни като Дора Габе и Елисавета Багряна. Отговорихме, че не е прав, защото не сме поетеси и не ни е свързвал един мъж, а обичта ни към литературата и общата ни съдба в нея.

Може би тогава ни узря идеята за обща книга. Впрочем преди години имахме намерението да напишем криминален роман - за някаква убита бабичка, която си крие парите в буркани, досущ като Корейко на Илф и Петров. Слава Богу, че не ни хрумна да напишем обща стихосбирка, защото тогава хептен щяхме да се изложим, подобно на някои наши колеги критици.

И все пак, не е толкова трудно да се напише прилично стихотворение от средно интелигентен човек. Сядаш, настройваш се и почваш да съчиняваш. Както направихме ние, за да се пробваме в "голямата" поезия със следното стихотворение в полубял стих:

На старата клюмна гара -
там нейде в гори опустели,
стърчах забита в перона
и чаках моя любим.
Небето тежеше в очите ми,
прехвърчаха влак подир влак -
подминаваха старата гара,
където все чаках моя любим.

Есента побегна от зимата гонена,
снегът се стопи с пролетта,
жаравата лятна заля като лава
самотния гаров перон.

По вълчи зави вятър отникъде,
ледено мигаха чужди звезди...
Май грешка нелепа е станала!
Навярно съм сбъркала гарата -
на друга ме чака моят любим!

След това вдъхновено поетично отклонение да се върнем на темата. Вътрешният ни мотив за създаването на нашата книга е и защото ни додея цял живот да мълчим, потискани я от шефове, я от партийни идеологеми, я от конюнктури, я от "добронамерени" приятели. Сега вече не искаме да мълчим. Друг е въпросът, че и ние имаме своите литературни грехове - писали сме доста хвалебствени рецензии за по- посредствени автори, доста статии с измислени проблеми. Редактирали сме не до там издържани в художествено отношение произведения, вместо да се опънем на началниците си.

Понякога се опъвахме тихомълком, забавяйки ръкописите или като ги давахме на ненужни външни рецензенти, но в края на краищата те пак виждаха бял свят. Отмъщението на копчето рядко минаваше. Такова беше времето, а и ние не сме били от най-храбрите редактори и автори. Но така сме и поумнявали. Не се срамуваме от книгите, които сме редактирали и издавали, нито от нашите собствени. В последните компромис не сме правили. Може позициите ни да не са издържали проверката на времето, но те са били наши позиции и ние и до днес не се отричаме от тях. Сега отделни наши хитрини спрямо издаваните и рецензирани автори ни се струват смешни и се чудим на акъла си. Защото много добре ни е било ясно кое колко чини. Но както казваха някога другарите, това са грешки на растежа. Е вече сме пораснали...

То можем и с тази книга да станем за смях, но сега сме се издигнали над всякакви литературни амбиции, загърбили сме желанието за постове, каквото всъщност никога не сме имали. И решихме, че вече е дошъл моментът, когато трябва да кажем истината, която повече от трийсет години носим в себе си. Готови сме да понесем всякакви упреци - е няма да помрачат радостта ни от появата на това свидно наше произведение, което в късните години на живота ни донесе голяма радост и ни върна към най-хубавите преживявания от младостта.

Имахме известни колебания дали да правим съпоставки между литературните факти и процеси в близкото минало и фактите и процесите в новите времена, или да възпроизведем само онези любопитни моменти, които сме изживели с приятелите си, които са останали в паметта ни или са записани в дневниците ни. Намеренията ни бяха повече да наблегнем на литературата, но книгата не се съобрази с нашите намерения и си тръгна по свой път. Някъде може да не сме спазили точно хронологията на изживените случки и събития, но те си идваха по някаква своя логика и се намесваха безпardonно в текста. Иди, че говори за демокрация! Миналото като спомен си има своите закони и подредби в паметта и ние не можем да се освободим от диктата им.

Мнозина вероятно няма да харесат книгата. Други ще я одобрят на половина, трети ще я приемат. Когато сме я писали, не сме се съобразявали с никого освен със себе си, със собствените си спомени и с дневниците си. Така или иначе, това е нашият живот и нашата истина за него. Това са нашите чувства, радостни или тъжни. Това е нашето дълбоко вътрешно отношение и тогава и сега към хората, с които сме работили, които са ни били близки или които просто са участвали по-активно в живота ни. Може някой да ни обвини в пристрастие към отделни поети и белетристи, които присъстват по страниците на книгата, но те са част от нашите дни и години, те са от малкото светли петна в ежедневието ни. Радвали са ни и с присъствието и с действията си. Е, понякога са ни и ядосвали, но това са били бели кахъри.

Нарекохме книгата си Неделна, защото я писахме всеки неделен ден. Бог е определил Неделята за почивка. Писането на книгата беше нашата най-хубава почивка през последните трудни и мъчителни години. И Спасението ни. Амин!

Аз винаги съм служил на човешкия дух

С указ от 17 май 2007 г. Президентът на Република България Георги Първанов награди с ордени

"Стара планина" и "Свети Свети Кирил и Методий" видни творци по повод 24 май - ден на българската просвета и култура и на славянската писменост.

С орден "Стара планина" - първа степен е удостоен композиторът Тончо Русев. Орден "Стара планина" - втора степен получи хоровият диригент Марин Чонев.

С орден "Свети Свети Кирил и Методий" - първа степен бяха наградени архитектът Николай Казмуков, илюзионистът Антраник Арабаджиян - Астор, и театралният критик Богомил Стоилов.

С орден "Свети Свети Кирил и Методий" - втора степен бе удостоен Спас Карафезов, председател на Националното читалище на слепите "Луи Брайл", за неговите заслуги за развитието на културата и читалищното дело за хората със зрителни увреждания.

Спас Карафезов е почетен гражданин на родния си град Габрово, където се ражда през 1934 година. В излъченото от БТА съобщение за събитието се подчертава, че той е завършил с пълно отличие и медал Априловската гимназия. По-късно се е дипломирал, завършвайки Юридическия факултет на Софийския университет "Свети Климент Охридски". Ослепял е на 18-годишна възраст, но това не му е попречило на състезание за инвалиди в Ню Йорк да пробяга 42 километра - класическата олимпийска дисциплина маратон. Изкачвал се е на Мусала, преплувал е Дунав между Видин и Калафат. От началото на 70-те години е заместник-председател на Съюза на слепите в България, а по-късно става главен редактор на изданията на съюза. От 1992 г. е председател на националното читалище на слепите "Луи Брайл". С негово съдействие преди две години габровската градска библиотека оборудва с подходяща техника две читателски места за незрящи и направи подход и асансьор за хора с увреждания.

Със Спас КАРАФЕЗОВ разговаря Димитрина МИХАЙЛОВА

- Г-н Карафезов, позволете ми сърдечно да ви поздравя с голямото признание, което получихте от страна на българската държава и веднага да ви запitam какво означава за вас награждаването ви точно с този орден?

- В живота си съм получавал различни отличия и признания. Като ученик получих медал за отличен успех, когато завърших Априловската гимназия в родния ми град. По-късно бях удостоен със сребърен, а след това и със златен орден на труда. Не знам. Може и суета да се нарече това, но през целия си живот аз наистина съм си мечтал някога да получа точно това отличие - ордена на името на светите братя Кирил и Методий.

И е напълно естествено, че приех награждаването ми с голямо вълнение. Винаги съм се стремял с каквото мога да допринеса за развитието на нашата култура. Така да се каже, още с първите стъпки в моята обществена активност аз започнах да работя именно на това поприще. Само като пример ще спомена, че още през 1962 г., тогава като член на ръководството на Народно Читалище "Луи Брайл", започнах да правя списание "Популярна просвета". То беше първото говорещо списание в нашата страна.

Приех наградата не само като обществено признание за моя труд, а преди всичко като признание за труда на многото хора, с които заедно сме работили и продължаваме да работим вече повече от четиридесет години. Тук би трябвало да спомена много имена, но за да не утежняваме вниманието на читателите ще трябва да ги спестя и да се обърна с благодарност към всички, които бяха до мен през този почти половин век и без които нито работата щеше да бъде свършена, нито наградата щеше да бъде заслужена.

- Не са много хората, които са имали честта да бъдат част от такава официална церемония, затова искам да ви помоля да ни разкажете по-подробно за самото тържество.

Ще ви разкажа за нещата така, както аз ги възприемах и чувствах.

Церемонията се състоя в Гербовата зала на президентството. Аз бях там с моята дъщеря. Началото беше определено за десет часа на двадесет и трети май.

Бяхме въведени в президентството през парадния вход.

Поведоха ни по една вита стълба към Гербовата зала. Още на първата площадка стоеше гвардеец с наклонена сабя. На всяка следваща площадка имаше двойка гвардейци, които пропускаха нашата група като държаха пушките си "за почест".

Вътре вече имаше много хора, а самият ритуал по награждаването се извърши в средата на Гербовата

зала.

Не можеш да не почувстваш гордост, когато се окажеш в компанията на такива именити творци като Тончо Русев, Марин Чонев и така нататък. Особено бях впечатлен от присъствието на стогодишния архитект Николай Казмуков. Той е участвал в построяването на много сгради в София, включително и на строените за бедните така наречени общински жилища. Впрочем точно в района на тези жилища се намира и сградата на централното управление на Съюза на слепите.

Появи се министърът на културата, който специално дойде да ни поздрави. Непрекъснато се чуваше щракането на снимащите ни фотоапарати. Явно присъстваха представители на много медии, вестници, телевизии и т.н. Наистина се усещаше една изключителна тържественост.

По червения килим стигнахме средата на залата, а по друга такава червена пътека се приближи президентът, който застана пред нас на един малък подиум.

Един от неговите секретари започна да чете указа за награждаването ни. Бях много изненадан от това, че церемонията започна с моето име.

След това дъщеря ми ме заведе до президента, който ми връчи ордена. И това за мен беше наистина най-въълнуващият момент.

- Как изглежда самият орден?

- Орденът е поставен в голяма кожена кутия. Направен е във формата на кръст, изработен е от покрити с лакове камъни и сребро. В кутията има и умалено негово копие, което човек може да си окачи в тържествени моменти.

От името на наградените благодари Богомил Стоилов - театрален критик и директор на пловдивския театър. След това президентът прочете мотивите за награждаването на всеки един от нас. Този път поредността беше обратна, започна от Тончо Русев и завърши със Спас Карафезов, така че церемонията започна с мен и завърши с мен..

В мотивите се изтъкваше работата ми не само в читалището, а и в Съюза, че дори беше споменато и участието ми в дейността на Клуб "Ахил".

След това настъпи оживление, започнахме да се снимаме с президента и като изневиделица отнякъде се появиха и чаши с шампанско.

Така церемонията по награждаването ни приключи и ние можехме да си тръгнем и да продължим да празнуваме с колеги, близки и приятели. Не крия, че съм много щастлив от това отличие, защото аз винаги съм служил на човешкия дух, на борбата на слепия човек за неговото утвърждаване в обществото. Всъщност през целия си съзнателен живот съм служил само на тази кауза.

Издателствата от птичи поглед

Преди настъпването на демократичните нови времена през 1989 г., когато всеки реши, че може да бъде всичко, а неосъществените пишещи братя си въобразиха, че са най-малкото Хемингуей и Достоевски взети заедно, издателствата в България бяха около десетина. Всяко едно от тях имаше собствено лице, собствена политика и собствено предпочитание към определен вид автори. Не, че не ставаха обръквания и издънки в иначе така стройната издателска система, но това не беше болест за умиране и нещата минаваха между капките.

Издателствата бяха малко на брой, но се приемаха като своеобразен храм на литературния живот и всеки влизаше в тях с вълнение и надежди. Там всъщност се раждаха истинските писатели и техните книги. Наистина, това ставаше много трудно - ръкописите се четяха, връщаха, преработваха, отново се връщаха, но затова пък се раждаха художествено издържани произведения и автори със самочувствие. Всеки можеше да предложи свой ръкопис, в което и да е издателство, независимо дали е беден или богат. В онези тоталитарни години авторите не плащаха изданията си - за пари въобще не ставаше дума. Напротив, ако имаха талант и късмет и книгата им види бял свят, получаваха хонорари за труда си. На никого не минаваше през ум да дава рушвети или да подкупва редакторите, за да види книгата му бял свят.

"Единственият случай за даване на подкуп в повече от двайсетгодишната ми работа из различни

издателства е от 1970 г. (Нина) Тогава бях редактор в "Народна младеж" и тъй като нямам спомен за случая, цитирам онова, което съм записала по този повод в дневника си: "Официалният рецензент на редакцията ни "Полюси" Стоев изнудвал някакъв автор, искал му 20% от хонорара, за да прокара книгата. И сега вероятно ще има разследване".

Днес някои писатели упорито твърдят, че е съществувала строга цензура и затова са излизали сравнително малко книги. Да, цензура имаше. Но тя беше предимно художествена. На времето Богомил Райнов издаваше книгата си "Реквием за една мръсница" в изд. "Народна младеж". Какво ли не правиха от ЦК на Комсомола, за да го накарат да смени заглавието си - виждаше им се неестетично и цинично. Но Богомил Райнов се запъна и се наложи.

Всъщност той винаги си е бил и е голяма фигура в нашия културен живот. И не се церемони, когато трябва да каже своята истина. Той е между малцината, които хвърлиха светлина върху хамелеонското поведение на поета Любомир Левчев преди 1989 г. в книгата си "Людмила".

Левчев сам си е виновен затова. По Живково време пълнеше пресата с идейно-теоретични постановки за социализма, акцентуваше върху комунистическото мислене като основа на съвременната култура. Не можем да забравим километричния му доклад "Преустройството и литературата" прочетен на VI-я конгрес на СБП през 1989 г. и публикуван на страниците на "Литературен фронт" (бр. 11 от 16.03.1989 г.). Ще цитираме само няколко изречения от доклада.

"Нашият народ, чиято съвест искаме и трябва да бъдем, е народ социалистически по своето битие и по своето верую, народ от строители на това общество. Самият този народ със своите съвършенства и несъвършености, със своите висоти и болки е живият социализъм. А това значи, че който е съвест на народа ни, той е и съвест на социализма... Изковавайки нашето общо виждане за преустройството на СБП, ние потвърдихме, че партията ще продължава да бъде единствен духовен ръководител на СБП чрез своите идеи и чрез морално-политическото единство на писателите комунисти."

Де го сега комунистическият патос на Левчев?! Последващите събития доказаха, че оценките му са били абсолютно неверни. Той не го ли е предполагал или се е докарвал по навик? Може би едно от малкото му творения, в което не се долавя поза, което е искрено и спонтанно, е неговото стихотворение, посветено на Кремиковци.

"Колко струва билета за Кремиковци?" питаше патосно Левчев и младите му вярваха.

В книгата си "Ти си следващият" Левчев се опита да ни убеди, че поведението му в тоталитарните години не е било израз на неговото истинско верую, а само външна мимикрия. Да се чуди човек защо на този талантлив поет му трябва такива недостойни лупинги. И защо продължава да се държи неадекватно. През 2005 г. БНТ започна да подготвя документален филм за Людмила Живкова и е канила известните живи нейни приятели да разкажат спомени. Богомил Райнов е отказал и то по разбираеми причини - издаде книга за Людмила. Левчев обаче категорично отхвърлил поканата. Защо бе, джанъм? Не сме забравили как се натискаше да бъде един от най-близките ѝ приятели.

С други думи, ако в онези времена е имало политическа цензура, то тя е била за отделни книги. Графоманите, чиито ръкописи бяха под всяко художествено ниво, сега тръбят наляво и надясно, че произведенията им са спирани по политически причини. Е, като ги издадоха в новите времена какво се промени? Признава ли ги някой?

През последните години се пръкнаха стотици издателства, бълват нон стоп литературна ширпотреба, без да се съобразяват, че за да се издаде една книга трябва и редактор, и коректор и художник. А какво става - авторът носи книгата си в готов вид, дълбоко убеден, че няма нужда от професионална намеса, плаща си прилежно. Тя излиза и потъва в книжното блато, а авторът обогатява армията на графоманите.

Издателство "Български писател" беше най-привилегированото и с грандоманско поведение.

Държавата щедро го снабдяваше с хартия, докато на другите издателства слагаше лимит. Там се издаваха книги предимно на мъртвите и живи класици. За мъртвите класици е ясно. А за живи класици минаваха онези, които заемаха важни постове в държавната власт и в йерархията на Съюза на българските писатели, който си беше своеобразно и много важно министерство. На народните и заслужили деятели на културата книгите се издаваха с предимство. А на юбилярите - според вътрешния правилник. За простосмъртния съюзен електорат оставаха борбата да влезе в издателските планове, меката подвързия и вестникарската хартия.

Подобно разделение предизвикваше ожесточени коментари, недоволства, вражди и люти битки за

място под слънцето - т. е. за постове в Съюза, които широко отваряха издателските врати. Но всичко това бе някак задкулисно - вихреше се в писателското кафене, в редакциите и в приятелските кръгове. С други думи издателство "Български писател" беше крепост, но за да се проникне в нея трябваше да се завземе другата по-непревземаема крепост - Съюза на българските писатели.

Останалите издателства минаваха за по-лека категория. "Профиздат" бе тежката кавалерия на тогавашните профсъюзи, но на бойното поле на литературата много от патроните им бяха халосни. А авторите - от всякакъв калибър. Към издателството съществуваше писателска група. Високо отговорната дейност на нейните членове бе един път в месеца да отиват до касата и да си получат заплатите. А те не бяха малки! Между щастливците бяха Атанас Мандаджиев, Георги Мишев, Лада Галина, Богдан Глогински.

Издателство "Народна култура" се изживяваше като дъщерна фирма на английската аристокрация. Тук започваха трудовата си кариера дечицата на някои от тогавашните началници - та нали и те бяха от "аристокрацията"! В това издателство не беше прилично да се влезе с дрехи от магазин за конфекция или с български обувки. По коридорите му се разнасяха парфюми Кристиан Диор и Шанел, сновяха редакторки в тоалети от най-модни европейски бутици. Издавайки Шекспир, Стайнбек и Ремарк, те се смятаха едва ли не за техни откриватели и покровители. Малцина от простосмъртните български писатели имаха рядкото щастие да бъдат поканени в издателството. Едни от тях - да издадат поезия или белетристика, а друга - да пробутат наукоподобното си произведение, в което се хулеше загниващата западна литература.

За най-скучно и безлично минаваше издателство "Народна просвета". В него печатаха главно учебници. Имаше едно тематично прозорче, през което можеха да се промъкнат и по няколко литературнокритически книги. Удостоеният с честта да издаде подобно произведение обикновено си посипваше главата с пепел. Редакторките стояха над него и с червен молив слагаха подлога пред сказуемото и не дай си Боже непрякото допълнение да е пред прякото! Ръкописът се връщаше за основна преработка.

Издателството на Отечествения фронт ни беше любимо. Негов шеф през последните десетина години преди промените беше Слав Хр. Караславов - наш приятел, покровител и обожател. При него за нас винаги имаше кафе, бонбони и впечатляващ разговор за всичко, което става в литературата ни. И естествено - по някой ръкопис за вътрешна рецензия. Но не дай си Боже да я направиш не както трябва - следваше пословичното покашляне на Слав и: "Момичета, не сте си свършили работата!". Само че при нас това бяха единични случаи.

В интерес на истината и тук имаше кръжачи около директора автори, които превъзнасяха таланта му, ласкаеха го като ръководител и искаха чрез него да се доберат до някоя злободневна клюка от по-горните етажи на властта. Тогав Слав беше член на ЦК на БКП и често се срещаше с Тодор Живков. Сред кръжачото ято бяха хапещият Александър Спиридонов, литературен критик, нежната половинка на Ст. Ц. Даскалов - поетесата Лиана Даскалова, поетът с ботевско самочувствие Петко Братинов, нежният рицар с омазнен костюм Тодор Ризников.

Тъй като Ризников беше нестандартна личност, незаслужено забравена днес, и добър автор, иска ни се да кажем няколко думи за него. Той носеше Марксва брада и заоблено Швейково шкембенце. Имаше наистина в него нещо от Хашековия герой. След промените през 1989 г. Ризников заживя като отшелник в една пещера до Мадарския конник. Обличаше се като Тарзан, произнасяше речи и чужденците, и нашата родна телевизия се надпреварваха да го снимат.

В литературата Тодор се прочу с номера, който извъртя на критика Яко Молхов, тогава рецензент на Варненското издателство. Връщат от това издателство ръкопис на Ризников с рецензия на Яко Молхов, в която се обяснява, че неговата книга не става за печат. Тогав Ризников решава да си отмъсти и да направи смешни редакторите и рецензентите. Запретна ръкави, седна на Гоголевата "Повест за това как се скараха Иван Иванович с Иван Никифорович". Смени руските с българските имена, преписа повестта на чисто, преномерираща и прошнурова ръкописа, измисли му ново заглавие и го изпрати в издателството. От там Яко Молхов го връща с унищожителна отрицателна рецензия. Според него ръкописът пет пари не струва, героите му са измислени, а стилът - необработен и нехудожествен. Ризников развя като знаме рецензията на Яко Молхов и с тържествуваща усмивка я разнасяше из цяла София.

Да се върнем отново към издателството на Отечествения фронт. Посетителите при Слав не бяха един и

двама. Между редовните се открояваше и поетесата, авторка на няколко пътеписа, Лиляна Стефанова. Тя е руска възпитаница, завършила е литературния институт "Максим Горки", с което много се гордее и вероятно има основание. И до днес стихотворението ѝ "Две по две" не е загубило художествената си стойност и продължава да вълнува с подтекстовия си драматизъм. Дълги години Лиляна Стефанова оглавяваше сп. "Обзор", което излизаше на няколко езика и се четеше по света. В него публикуваха редица български писатели. За кратко тя бе главен редактор и на в-к "Литературен фронт".

На някои от посещаващите Слав колеги като Александър Спиридонов той толкова повярва, че го направи гл. редактор на издателството. Недоброжелателите на Спиридонов или критикуваните от него автори разнасяха в кафенето на писателите зловредните слухове, че той се заключвал в кабинета отвътре, за да работи необезпокоявано, а в коридора се разнасяло юнашкото му похъркване.

Спиридонов може да си има недостатъци като всички нас, но той е критик с позиция. Права или не, той си я отстоява докрай и не променя критериите си под път и над път. Излязлата му през 2004 г. книга "Последна страница" вдигна голям шум с хапливия си език и субективните си оценки. Но така или иначе тя е една показателна книга. Особено във време като днешното, когато литературната критика и история ги няма никакви.

Между другото Спиридонов започна активната си литературна кариера като референт при Георги Джагаров в Съюза на писателите. Беше му искрено предан. През 1972 г "отгоре" смъкнаха Джагаров като председател на съюза. Тогава мнозина злорадстваха, а злите езици пуснаха вика, че "след падането си председателят се оттеглил със своето куче Сашко и се самоубили". И тогава и сега това не им прави чест.

В интерес на истината издателството на Отечествения фронт имаше много добра политика - издаваха се исторически книги, създадох се интересни поредици, между които "Писател и общество" - много актуални по онова време. В издателството Слав се изяви освен като добър административен ръководител и като добър стопанин - построил печатница, която и до днес работи, но естествено не е вече на издателството. Самото то след промените смени няколко ръководители, но е далече от онова ниво, което бе постигнато по времето на Слав Хр. Караславов.

Поетесата Рада Александрова, която за известно време оглави издателството, не успя да го стабилизира. Тя се изживяваше като голяма демократка и се биеше в гърдите, че винаги е стояла на страни от старата система и не ѝ е слугувала. Айде де! Ако разгърнем страниците на в. "Народна младеж" от 9.02.1976 г. ще прочетем следното нейно изказване: "За да обхванем сложните и многообразни процеси на съвременността, за да претворим идеалите на партията, трябва да притежаваме не само талант, а и всеотдайност, безкористност, всички онези качества, необходими за един комсомолец, за един комунист. Атмосферата, в която живеем и творим след Априлския пленум, ражда новатори във всички изкуства".

Абе, амнезията да не е заразна болест, превърнала се е в пандемия за част от известните на времето писатели, пишещи се днес първи демократи?

В края на седемдесетте или началото на осемдесетте години беше създадено специализираното издателство за детска литература "Отечество". Негов пръв директор бе Николай Янков. Красив и усмихнат мъж, но с характер, който може да те смрази, ако е недоволен от тебе. И бързо не му минаваше. Подбра си екип от хора, които се занимаваха предимно с детска литература. Притежаваше нюх към специалистите в тази област. За главен редактор назначи литературния критик Юлиан Йорданов, на когото възлагаха големи надежди, но впоследствие той така и не ги оправда. И не от липса на талант, а от обикновено нехайство. Николай Янков създаде редица библиотеки като "Златна библиотека" за преводна литература и една много полезна и престижна библиотека "Български писатели за деца и юноши". И ние бяхме автори в тази библиотека с книгите си за Калина Малина (Благовеста Касабова) и за чичо Стоян (Нина Андонова). За съжаление Николай Янков си отиде рано от този свят и следващият директор Димитър Гулев осъществяваше предимно неговите идеи и планове, без да внесе нищо ново, както времето го изискваше. Иначе казват, бил добър скиор. И днес е запазил стегнатата си спортна фигура. След промените поредният директор на издателството Любен Петков, въпреки огромните си усилия, не успя да го запази и то бе закрито.

Авторитет си бяха извоювали и издателство "Хр. Г. Данов" в Пловдив и Варненското издателство "Г. Бакалов", но в тях за съжаление не работеха такива утвърдени творци, както в столичните.

И естествено най-престижното, най-хубавото, най-голямото, най-любимото ни издателство беше

"Народна младеж".

Нина АНДОНОВА и Благовеста КАСАБОВА

Представяме Ви и няколко подбрани стихотворения от наградената стихосбирка "Другата стая" на Виолета ХРИСТОВА

ЩЕ ПЪТУВАМ

Името си нося
като куфар, пълен с изумления.
Пролетта е още дългокоса,
думите ми още са у мене...

Накъде във този свят безжичен,
недовършен и невероятен?
Имаш ли си нещо за обичане,
ако нямаш, да ти дам душата си?

Ще пътувам пеш и без подробности
през далечините и миражите.
Пътят е това, което идва.
Другото мълчи
и не е важното.

А животът ми оставя знаци,
точно по ръба, за да ги видя
и да разпозная непознатото,
когато идва.

Ще пътувам.
Нося си съдбата -
куфар, пълен с изумления.

Пътят е това, което имаш,
докато се луташ
в намерения

Другата стая -
в нея не влизаме никога
не святкаме лампата,
пердето не вдигаме даже.
В нея не бършем праха
по старите книги.
И не слагаме никога цвете
в празните вази.
Там животът е друг -
пиян като мъртво вълнение,
съвършена любов,
в невидим албум запечатана...

Там тече друго време
и друга вселена се мята -
риба във мрежите.
И различен е вятърът.

През ключалката влиза окото ми
само за малко.
Светлината
на някакви кръгчета
си играе.
Остарява животът,
ослепявам в тази ключалка,
с мечтата
за другата стая.

Не съм сама.

Понякога е видно,
че дребните неща са очевидни.
Но белегът от скръб е омагьосан
и можеш много дълго да го носиш...
И като орех да горчиш напролет,
невръстен като сняг,
безотговорен,
да плачеш
върху рамо ненадейно...
И седмици от радост да намериш -
съвсем случайно,
както се заглеждаш
в сезоните,
които се навиват
в кълбо от мимолетна прежда

И всеки, който прекрачи

прага
на този дом,
е очакван.
В светлина се разлистват
небесните двери...
Ако търсиш истината -
ще те намери...
Но дори и пътят до там
е достатъчен.

Не, не съм ви казвала
нищо за раздавача,
който ми носи писмата
от другите светове...
И дали се променят много нещата,
ако плачеш
на собственото си рамо
и целуваш ожулените си колене.

Ако преглъщаш силата си,
за да стигнеш бързо,
своята планина.

И вместо да чакаш писмото отникъде,
да си пишеш сама.

Вечер е сам

и понякога мисли за мене.
В безнадеждната нощ
ми изпраща писма
без надежда.
Аз умирам
и после отново изглеждам
както винаги - пясък,
както никога - себе си.
И дали ме е виждал в съня си
напълно случайно?
как вървя по ръба на очите му
и стигам до края...
Как от пясъци кули градя
и сама ги събарям...
как съм слово без глас
и очи - без тяло...

Но щом се събуди - излиза
от тази история.
И всъщност е друг.
И нищо не ми говори.

РАЗКАЗ НА БРОЯ Отваряне на очите

Мариана ТИНЧЕВА ЕКЛЕСИЯ

"... обаче не се радвайте на това, че духовете ви се покоряват; а радвайте се, че имената ви са написани на небесата."

(Лука 10:20)

По хълма към двора на манастира се изкачваха три жени: двете бяха високи и слаби, облечени в дълги поли; другата носеше в дясната си ръка бяло бастунче, пък с лявата се придържаше о ръката на младата до нея. Като влязоха в гостната, вече се виждаше, че момичето с бяло бастунче е сляпо. То не носеше тъмни очила както мнозина незрящи; върху хубавото му лице, на мястото на очите бяха останали сенки с тъмни процепи - далечен спомен, че някога са били пълни със светлина. Момичето каза името си - Анета, двете жени го настаняха на стол, а послушницата предложи на гостите чай и курабийки. След половин час трябваше да започне вечерната служба. Игуменката дойде да поздрави гостите, допусна, че Анета е дошла за молитва в храма, затова направо я попита:

- Дете мило, откога си без светлина?

- От десет години. - отвърна момичето - Майка ми също е изгубила зрението си в млада възраст. Може да се каже, че при мен е наследство.

- А сега на колко си? - желанието на сестра Марина да помогне вече се разпали в чувство.

Момичето се засмя:

- Сега съм на 23, но най-лошото мина.

Ани знаеше, че не е добре човек да говори за личните си страдания, но монахинята взе ръката ѝ, сви я в дланите си като гълъб с едно крило, на когото иска да върне полета:

- И по-лошо ли имаше от това? - попита с мъка.

- Исках да кажа, че вече не се страхувам от мрака. Преди десетина години, когато бях в пансиона на училището за незрящи деца, сутрин калъфката се мокреше с течност от очите ми, наоколо ставаше все по-тъмно и изпитвах страх...

- Бог на всички дава изпитания, а на онези, на които се отнема обичайното у човека, в небесното царство Той дава огромна награда! - монахинята много пъти беше изговаряла тази своя вяра пред страдалци и болни, пристигнали тук. Ани внимателно изтегли ръката си от нейните длани:

- В нашия блок има едно момиче в инвалидна количка, при което отивам два пъти в седмицата, за да му купя нещо от магазина. То понякога ме пита защо Бог ни отнема онези радости, които дава на другите хора, но аз не искам с никого да говоря за тези неща. Защото започнах да се занимавам с работи, които не умеех преди. Например без да гледам ноти, започнах да свиря на акордеон. Жалко, че тук навярно нямате акордеон, бих посвирила и попяла...

Тя поиска да докаже какъв дар е получила, откакто напълно е загубила светлината в очите си, но едната от жените, с които пристигна, я попита дали някога е виждала света около себе си.

- Виждах. Не много добре, но все пак успях да видя доста неща - в гласа ѝ не се долови особено огорчение от загубения поглед в околния свят, затова уточни: - Като идвахме насам и ми говорехте за планината, поляните, църквата, аз като че ли ги виждах, понеже по-рано бях срещала такива неща и много им се радвах... Но сред хората виждах и грозни картини, които ме натъжаваха...

- Какво правиш вкъщи през деня? - игуменката разтърка очите си, сякаш за кратко изгуби зрението си. "Какво би правила тя, ако не вижда?" Анета изброи онова, което умееше да извършва и в мрака:

- Готвя, пера, почиствам... От една година се опитвам да шия дрехи, най-обикновени модели - тя опипа ръкава на роклята си и каза: - Това съм ушила сама. Сигурно не е много точно, но го направих...

- Роклята ти е чудесна, чак невероятно! - монахинята наистина не можеше да си представи, че човек, който не вижда, може да шие така. Сега тя поиска да каже още една истина: - Щом си се оглеждала допреди десетина години, навярно знаеш, че си много хубава? Такова момиче би могло да се хареса на мъж, да създаде семейство...

Ани се поколеба за думите, които искаше да сподели, но все пак ги каза:

- Миналата година дойде някакъв мъж. Бил с десет години по-възрастен от мен... Но не се получи да се харесаме, той беше сприхав, подтискаше порива ми да свиря на акордеон, държеше да изпълнявам всяка негова дума... Това за мен не е добър избор, още по-малко обич. По-добре е да остана сама или с мили хора - тя посочи мястото, където бяха двете жени, довели я в манастира. Разбираше се, че не ги е познавала добре отпреди.

- Чела ли си за чудесата на Иисус Христос? Той може само с една дума да отвори очите ти! - игуменката с цяло сърце и душа реши да се моли на Бог да даде поне мъничко просветление в зениците на това дете.

- Разбира се, че съм чела, и вярвам в Него - каза Анета като вдигна ръце към прозореца, откъдето идваше светлината. - Зная какво е отговорил на учениците Си, когато Го попитали какъв грях има слепеца, че не вижда. Христос им казал, че нито незрящият е виновен, нито родителите му имат грях. Тогава Той пожелал и отворил очите на слепия за слава на Бога...

Сега игуменката отново вдъхновено хвана ръката на момичето:

- Моли се да помогне и на теб! И аз ще се моля, и жените, които те доведоха. И на други хора ще кажа... - в този миг тя беше готова да призове за молитва целия свят, но Ани ѝ отговори спокойно:

- Вече много пъти се молих за себе си и за други като мен, но все едно - виждаме само мрак. Когато бях малко момиче, обичах да гледам украшенията, показани на витрините и мечтаех да си купя най-красивите от тях. Навярно заради тази суета съвсем загубих зрението си? - откри сърцето си, сигурна, че сама е виновна за участта си. Вече беше мислила за тази причина, но един вътрешен глас ѝ подсказваше, че не всички момичета със скъпи украшения са заплатили с очите си. Затова добави: - Бог знае дали за моята душа е полезно да виждам света. Ако прогледна отново, може би пак ще се изкушавам, затова реших, че по-важно е да не изкушавам Онзи, Който знае всичко за нас. Нали Той

решава, че бих могла и без очите си?

Никой в гостната не каза повече думи. Защото никой тук нямаше вяра по-голяма от тази - да носи кръста си, без да роптае и без да моли върховния Съдия за милост.

Послепис: Този разказ написах през 1996 г. и го публикувах в един вестник. Но през 2002 г. срещнах двете жени, които доведоха незрящата Ани в манастира. Сега те ми казаха, че тя вече има свое дете; свири на пиано... Дадох ми нейна снимка, от която с радост разбрах, че тя наистина вижда онова, което нашите очи понякога не подозират - навярно заради страстта ни да виждаме и да имаме всичко...

СЛЕПИ ГЕНИИ Хорхе Луис Борхес - геният от Буенос Айрес

Хорхе Луис Борхес е роден на 24 август 1899 в Буенос Айрес, Аржентина. През 1914 г. младият Борхес се установява в Женева, където завършва Калвинисткия колеж. По време на престоя си в Швейцария той се запознава с идеите на Шопенхауер, с творчеството на Уолт Уитман и на френските символисти Рембо, Верлен и Маларме. От 1919 г. е в Испания, където попада в кръговете на местните писатели. През 1921 се завръща в Аржентина и взема участие в основаването на различни литературни и философски издания. През 30-те години, вследствие на наследствено заболяване, зрението му започва прогресивно да се влошава, докато остава напълно слеп. Работи в Националната библиотека, от която е уволнен за антиперонистки изказвания, а при новия режим е назначен за неин директор. След това преподава в университета в Буенос Айрес. Пътува из целия свят. Започва творчеството си с поезия, но славата си на световно признат автор дължи на своите кратки разкази и литературни есета. Умира през 1986 в Женева.

ЛОТАРИЯТА ВЪВ ВАВИЛОН

Хорхе Луис Борхес

Превод от испански: Анна ЗЛАТКОВА

Като всички мъже във Вавилон бях проконсул; като всички бях роб; познах и всемогъществото, и позора, и тъмницата. Погледнете, на дясната ми ръка липсва показалецът. Погледнете, през тази дупка на плаща се вижда алена татуировка на корема ми - това е втората буква, Бет. В пълнолунните нощи този знак ми дава власт над хора, чийто знак е Гимел, но ме прави зависим от хората с Алеф, които в безлунните нощи трябва да се подчиняват на хората с Гимел. В предутринен здрач в едно подземие клах пред черен камък свещени бикове. В продължение на една лунна година бях обявен за невидим - виках, а не ми отговаряха; крадах хляб, а не ме наказваха със смърт. Познах това, което не знаят гърците - несигурността. В бронзова стая пред нямата кърпа на удушвача не ме напусна надеждата; в море от наслаждения - страхът. Хераклид Понтийски разказва с възхищение как Питагор си спомнял, че е бил Пир, а преди това Евфорб, а още по-преди - друг някакъв смъртен; аз пък, за да си спомня подобни превращения, няма защо да викам на помощ смъртта, нито дори лъжата.

Тази почти чудовищна изменчивост дължа на една институция, която в други държави не е позната или съществува под скрита и несвършена форма - лотарията. Не съм проучвал нейната история; знам, че по този въпрос магите не могат да постигнат съгласие; знам за нейните грандиозни цели толкова, колкото знае за луната човек, непосветен в астрологията. Роден съм в една умопомрачаваща страна, където лотарията е съществена част от действителността; до днес за нея не съм мислил повече, отколкото за поведението на загадъчните богове или на сърцето ми. Сега, далеч от Вавилон и от неговите любими нрави, аз мисля с известно удивление за лотарията и за кощунствените догадки, за които шепнат в здрача забулените мъже.

Баща ми разказваше, че някога - преди векове или преди години - във Вавилон лотарията била плебейска игра. Разказваше (не знам доколко е вярно), че срещу медни монети бръснарите давали правоъгълни парченца от кост или от пергамент, изпъстрени със знаци. Теглели печалбите посредством бял ден; щастливците получавали - по волята на случая - сечени от сребро монети. Както виждате,

процедурата била съвсем елементарна.

Естествено, тези "лотарии" претърпели неуспех. Те нямали никаква морална стойност. Не били насочени към способностите на човека, а само към неговата надежда. Поради всеобщото безразличие търговците, които въвели тези комерчески лотарии, започнали да губят пари. Някой се опитал да направи реформа, като включи в числото на печелившите номера няколко губещи. В резултат на тази реформа купувачите на номерирани правоъгълници разполагали с две възможности: или да спечелят някаква сума, или да заплатят глоба, и то понякога много голяма. Тази незначителна опасност (на всеки тридесет печеливши номера се падал по един губещ номер), естествено, събудила интерес сред хората. Вавилонците се увлекли от играта. Онзи, който не купувал билети, бил смятан за малодушен, страхлив. С течение на времето това напълно оправдано презрение започнало да се проявява двойко. Презирали онзи, който не играел, но презирали също и онези от загубилите, които плащали глобата. Компанията (така почнали да я наричат по това време) трябвало да защитава интересите на печелившите, тъй като те не могли да получат спечеленото, ако в касите не е постъпила почти същата сума от глоби. Започнала да предявява иск срещу загубилите; съдията ги осъждал или да заплатят първоначалната глоба заедно със съдебните разноски, или на няколко дни затвор. За да измамят Компанията, всички избирали затвора. Така от предизвикателството на неколцина се ражда всемогъществото на Компанията - нейната религиозна, метафизическа власт.

Скоро след това при теглене на жребие престанали да обявяват глобите, а само посочвали по колко дни затвор предвижда всеки губещ номер. Този лаконизъм, почти незабелязан навремето, бил от решаващо значение: За пръв път в лотарията се появявали елементи, несвързани с пари. Успехът бил огромен. По настояване на играещите Компанията трябвало да увеличи броя на губещите номера.

Всички знаят, че вавилонският народ е влюбен в логиката и още повече в симетрията. Нелепо било на щастливите номера да се падат лъскави монети, а на лошите - дни и нощи затвор. Някои моралисти изказали мнението, че парите не винаги носят сполука и че други форми на щастие са може би по-надеждни.

Друго вълнение се ширело в кварталите на простолюдието. Членовете на жреческото съсловие залагали все повече и повече и се наслаждавали на всички превратности на страха и надеждата; бедняците (с основателна или неизбежна завист) виждали, че са изключени от тези тъй възхитителни обрати на съдбата. Справедливият стремеж всички - и бедни, и богати - наравно да участват в лотарията предизвикал вълна от негодувание, спомена за което не са изличили годините. Някои твърдоглавци не разбирали (или се престрували, че не разбират), че става дума за нов ред, за необходим исторически етап... Веднъж един роб откраднал червен билет и при тегленето му се паднало да му изгорят езика. Законът предвиждал същото наказание за кражба на лотариен билет. Едни вавилонци смятали, че заслужава да го накажат с нажежено желязо като крадец; други великодушно твърдели, че палачът няма да му изгори езика, защото тъй е отредил жребият... Имало безредици, имало печални кръвопролития; но в края на краищата вавилонският народ наложил своята воля въпреки съпротивата на богатшите. Народът напълно постигнал благородните си цели. Първо, извоювал Компанията да поеме цялата обществена власт. (Подобна централизация била необходима, като се имат предвид размахът и сложността на новите начинания.) Второ, извоювал лотарията да бъде тайна, безплатна и всеобща. Продажбата на билети срещу пари била премахната. Всеки свободен човек, посветен в тайнствата на Бел, автоматически ставал участник в свещената лотария, която се разигравала в лабиринтите на този бог веднъж на шестдесет нощи и определяла съдбата до следващото теглене. Последствията били невъобразими. Щастливият жребий можел да издигне един човек до съвета на магите, давал му права да хвърли в тъмница свой враг (таен или явен) или му отреждал да се срещне сред тихия мрак на спалнята с жената, която започва да го вълнува или която не се е надявал да види вече; лошият жребий можел да донесе осакатяване, всякакъв вид позор, смърт. Понякога един-единствен факт - гнусното убийство на В, загадъчният възход на Б - бил гениален завършек на тридесет или четиридесет тегления. Подобни комбинации не се постигали лесно; но трябва да помним, че членовете на Компанията били (и са) всемогъщи и хитри. Съзнанието, че някои блага са просто каприз на случая, нерядко можело да намали тяхната стойност; за да изключат тази нежелателна възможност, агентите на Компанията прибегвали към внушения и магия. Техните действия, техните машинации се пазели в тайна. За да проучват съкровенията надежди и съкровенията страхе на всеки човек, се ползували от услугите на астролози и шпиони. Имало някакви каменни лъвове, имало едно

свещено отходно място, наричано Qarhqa, имало пукнатини в един занемарен водопровод - всички те според всеобщото мнение служели за връзка с Компанията; и зли, и добронамерени хора оставяли там доноси. Тези повече или по-малко достоверни сведения, подредени по азбучен ред, се съхранявали в архив.

Макар и да изглежда невероятно, някои негодували. Компанията със свойствената си дискретност не отговорила открито. Предпочела да надраска върху руините на една работилница за маски кратко разяснение, което днес е част от свещените писания. Този канонически текст гласял, че лотарията е включване на случайността в космическия ред и че наличието на грешки не противоречи на случайността, а я потвърждава. Отбелязвало се е и това, че макар и да не са отречени от Компанията (която не се отказвала от правото да се допитва до тях), лъвовете и свещеният съсъд функционират без официална гаранция.

Това изявление успокоило тревогите на населението. То имало и други последствия, може би непредвидени от неговите автори. Коренно променило духа и действията на Компанията. Нямам много време; съобщават ни, че корабът скоро ще вдигне котва; все пак ще опитам да се доизясня.

Колкото и да е невероятно, дотогава никой не се бил опитвал да създаде обща теория на игрите.

Вавилонецът не е склонен към умозрителни построения. Прекланя се пред волята на случая, отдава й своя живот, своята надежда, своя панически страх, но и през ум не му минава да изследва заплетените закони на случайността или движението на въртящите се топки, които му я разкриват. И все пак споменатото официално изявление предизвикало многобройни спорове от правно-математически характер. В един от тях възникнало следното предположение: ако лотарията засилва случайността и вкарва периодично хаос в космоса, не трябва ли тази случайност да участва във всички етапи на тегленето, а не само в един-единствен? Нима не е абсурдно, че случаят отрежда някому смърт, а обстоятелствата около тази смърт: дискретност, гласност, срок - след един час или след един век, не са подвластни на случая? Тези напълно основателни съмнения предизвикали в края на краищата значителна реформа, чиято сложност (увеличена от многовековната практика) е достъпна само за неколцина специалисти, но въпреки това ще се опитам да я изложа поне в общи черти.

Да си представим едно теглене, което отрежда на някого смърт. За да се изпълни присъдата, се пристъпва към второ теглене, което предлага (например) девет възможни изпълнители. От тези изпълнители четирима може да участват в трето теглене, което ще посочи името на палача, двама може да заменят неблагоприятното решение с щастлив жребий (намиране на съкровище например), един ще направи смъртта по-мъчителна (тоест ще прибави към нея позора или ще я украси с изтезания), други двама може да се откажат да изпълнят присъдата... Това е просто схема. В действителност броят на тегленията е безкраен. Нито едно решение не е окончателно, всички се разклоняват, давайки начало на други. Невежите смятат, че безкрайният брой тегления изисква безкрайно време; всъщност достатъчно е времето да е безкрайно делимо, както учи знаменитата притча за състезанието с костенурката. Тази безкрайност чудесно се съгласува с капризните числа на Случая и с Небесния образец на лотарията, на който се покланят платониците... Някое деформирано ехо от нашите обичаи вероятно е отекнало край бреговете на Тибър - Елий Лампридий съобщава в "Живопис на Антонин Хелиогабал", че този император пишел върху раковини късметите, предназначени за неговите гости, и така един получавал десет фунта злато, друг - десет мухи, десет съсела, десет мечки. Добре е да напомним, че Хелиогабал е бил възпитаван в Мала Азия сред жреците на бога-епоним.

Има и тегления с неопределена цел, при които жребите не засягат хора: един отрежда да се хвърли във водите на Ефрат сапфир от Тапробана; друг - да се пусне от върха на кула птица; трети - на всеки сто години да се изважда (или да се прибавя) по една песъчинка от безбройните песъчинки на речния бряг. Понякога последствията биват ужасни.

Благодарение на Компанията нашият живот е наситен със случайности. Купилият една дузина амфори с дамаско вино няма да се учуди, ако в една от тях открие талисман или пепелянка; при оформянето на договор нотариусът рядко ще пропусне да вмъкне някое невероятно сведение; самият аз в тоя набързо изложен разказ тук-там съм притурил блясък; тук-там - жестокост. А може би и някаква тайнствена монотонност... Нашите историци, най-проницателните на света, са измислили метод за корекция на случайността; говори се, че операциите по този метод заслужават (общо взето) доверие; макар и, естествено, да се разгласяват с известна доза измама. Прочее няма нищо по-проникнато от измислица

от историята на Компанията... Един палеографски документ, изровен в някой храм, може да се окаже плод на едно теглене от вчера или отпреди век. Между отделните екземпляри на всяка книга винаги има някаква отлика. Преписвачите полагат тайна клетва, с която се задължават да пропускат, да прибавят, да променят. Използва се и замаскираната лъжа.

Компанията с божествена скромност избягва всякаква гласност. Нейните агенти, естествено, са тайни; заповедите, които издава постоянно (а може би и непрестанно), не се отличават от онези, които разпращат измамниците. А и кой може да се похвали, че е просто измамник? Пияният, който набързо стъкмява безсмислен декрет, мъжът, който се пробужда внезапно и собственоръчно удушва спящата до него жена - не изпълняват ли случайно някакво тайно решение на Компанията? Тази безшумна дейност, сравнима с божия промисъл, поражда всевъзможни догадки. В една от тях се съдържа гнусният намек, че Компанията не съществува вече от векове, а свещеният безпорядък е чисто наследствен, традиционен; според друга версия Компанията е вечна и ще просъществува до последната нощ, когато последният бог ще унищожи света. Трета гласи, че Компанията е всемогъща, но влияе само върху незначителни неща: върху крясъка на някоя птица, върху отненьците на ръждата и праха, върху утринния полусън. Според четвърта версия, излагана от маскирани ересиарси, Компанията никога не е съществувала и не ще съществува. Пета, не по-малко долна, гласи, че е безразлично дали ще утвърждаваме, или ще отричаме реалността на тази тайнствена корпорация, защото самият Вавилон не е нищо друго освен безкрайна игра на случайности.

Разказът е препечатан от сайта на "Литературен клуб"

СПОРТ Българските голбални национали - номер едно в Сърбия

В края на април 2007 година се получи покана за традиционния голбален турнир, който ежегодно се провежда в град Косиерич, Сърбия. Отново организатор беше местният спортен клуб "Ирис". От 2003 г. българите са редовно канени на този спортен форум, в който тази година взеха участие 5 отбора - "Бръчко" от Босна и Херцеговина, три отбора от Сърбия - "Напредък" от Белград, отборът от Лозница, домакините от "Ирис" Косиерич и Национален отбор по голбал на България.

Именно "Ирис", в началото на 2003 г., успя да се свърже със Спортен клуб на хора с увреждания "Витоша" от София и по този начин даде началото на едно добро и ползотворно сътрудничество в голбала между България и Сърбия. Защото след тази покана контактите със сръбските колеги се разшириха и обхванаха спортните организации в Белград, Крагуевац, Лесковац и др. В Косиерич за напредъка на голбала, а и не само на този спорт, работеше неуморно председателят на "Ирис" г-н Радован Анджелич. Този човек наистина беше голям приятел на България и винаги изпращаше покана на своите български колеги за голбалните турнири и шахматните състезания. За щастие по-голямата част от тези покани бяха уважени, благодарение на подкрепата на Съюза на слепите в България. Но за огромно съжаление през лятото на 2006 г. г-н Анджелич пое вечния си път и остави голяма празнина в приятелските отношения, които се бяха установили между българските и сръбските спортисти с нарушено зрение. Чест прави на организацията в Косиерич, че въпреки неизмеримата загуба успя да се съвземе и да продължи делото на Радован. Доказателство за това беше провеждането на традиционния шахматен турнир в края на ноември 2006 г. В този турнир представителят на "Витоша" Николай Кацаров се представи повече от добре и зае почетното четвърто място. Ново доказателство за това, че "Ирис" Косиерич продължава установената спортна линия на своя покоен ръководител е провеждането на тазгодишния голбален турнир, който е традиционен и е на едно добро ниво за Балканския регион. Съвсем резонно турнирът беше в памет на Радован Анджелич. Но все пак имаше пропуски, които показваха, че липсата на Радован не е съвсем преодоляна.

Турнирът се проведе по системата всеки срещу всеки. Така първият мач на българите бе срещу отбора от Босна и Херцеговина и нашите голбалисти безапелационно отвяха съперниците си с 12:2. Вторият сблъсък бе срещу отбора от Лозница и отново тотално превъзходство имаха нашите момчета. Българите разбиха противника си с впечатляващото 13:3. Следващият мач, срещу домакините от Косиерич, беше значително по-тежък. Двубоят започна твърде оспорвано, а на моменти и нервно, но в

крайна сметка българите показаха класа и разгромиха домакините с резултат 8:4.

Безспорно най-интересният ни двубой беше финалът срещу най-силния сръбски отбор - "Напредък" Белград. В него се състезават част от бившите олимпийски шампиони от Сеул 1988 г. Въпреки че са на възраст, бившите шампиони са още на доста добро игрово ниво. Симбиозата, която демонстрираха белградчани между опита и младостта е твърде показателна и поучителна. Срещата с "Напредък" бе изключително оспорвана, динамична и изпълнена с напрежение. Но за пореден път българите демонстрираха класа и самочувствие и в крайна сметка съвсем заслужено ликуваха. Нашите завършиха победния си марш с престижна победа над този наистина корав съперник - 3:2.

За отбелязване е, че в отбора бяха включени ученици от Училището за деца с нарушено зрение в София, които се представиха много добре. Наистина това е пътят ако искаме голбалът да се развива и да следва една възходяща линия.

Безапелационно и заслужено българският национален отбор спечели международното състезание на сръбска земя.

Не прави чест на домакините на състезанието, че не връчиха на победителите предварително обещания награден фонд в размер на 100 евро.

Друг не особено лицеприятен момент беше, че нито една индивидуална награда не бе присъдена на българин. Явно домакините завидяха на класата на българския отбор. Интересна случка беше и отхвърлянето на българската молба от местните съдии нашите момчета да играят срещите си с топката, която си носеха от България. Топката на българите е от новите, с които IBSA прие да се играе голбал. Разликата между старите и новите е, че старите са червени и по-твърди, а новите са сини и по-меки. Любопитен факт беше, че домакините искаха да си спестят една ношувка и първоначално всички отбори трябваше да напуснат Косиерич на 26 май след приключване на състезанието. Но по настояване на г-н Скарлатов от ССБ, организаторите склониха за българите да се направи изключение и да прекарат нощта в хотела, намиращ се в центъра на града. Защото едно пътуване из сръбските планински пътища през нощта би било твърде изморително и дори опасно. На състезанието му липсваше онази задушевна атмосфера, с която бяхме свикнали през изминалите години. Очевидно сръбската страна не може да се примири, че в момента България разполага с отличен голбален тим. Българският национален отбор по голбал бе в състав: Веселин Кушнеренков, Христо Желязков, Николай Желязков, Николай Игнатов, Ивайло Вътов, Иван Янев - капитан и треньор Михаил Илиев. И така само месец след блестящото представяне на Българския национален отбор на Европейското първенство по голбал проведено се в турския курорт Анталия, където българите впечатлиха със своята сърцата игра и стигнаха до полуфиналите, нашите спортисти спечелиха поредното престижно отличие.

Всички български национали изказват своята благодарност на председателя на Съюза на слепите в България г-н Долапчиев и на цялото съюзно ръководство, което за пореден път подкрепи българския голбал, като обезпечи участието на отбора в това състезание.

д-р Иван ЯНЕВ

СТИХОВЕ ОТ ЧИТАТЕЛИ Поезия от гр. Попово

Хората от град Попово отново ни зарадваха с прекрасните си произведения. Пожелаваме на нашите читатели от другите краища на България да се осмелят и да ни покажат поетичните си заложи. Редакцията на списание "Зари" твърдо вярва в таланта на българите. Ние сме един безусловно одухотворен народ, който има нужда от по-голяма вяра в собствените си сили и умения.

Малка мома Дена

Всяка сутрин рано малка мома Дена
за водица ходи край гора зелена.
С менци бодро стъпва и си песен пее,
а лице ѝ красно като слънце грее!

Край чешмата вехта сварва тя ергени,
искат да отпият от вода й ледна.
Тя цветята взема, благо се усмихва,
но отказва хитро момкова напивка.

Всеки я раздумва, с нея се задява,
в тази надпревара весело й става.
Менците да носят, тримата предлагат,
тя се съгласява и й става драго.

Менците се плискат, всички се изреждат,
с весели закачки вкъщи я отвеждат.
Ти не се задявай, малка моме Дено,
с буйните момчета - младите ергени!

Върла е кръвта им, с тях шега не бива,
тя е като вино, руйно и пенливо!
Твойто лице, моме, като сняг е бяло,
като слънце пролет над света огряло!

От уста-малини думи сладки лееш,
но си най-чаровна, щом се кръшно смееш.
Старите ергени гледат те с наслада,
като им говориш, на сърце им падаш.

С доброта лъчиста всекиго пленяваш,
с красотата своя всички подлудяваш!
Твойта дивна хубост в селото я няма!
С нея ще откриеш щастие голямо!

Христо ХРИСТОВ - гр. Попово

Какво ми липсва

Есен, ти си пъстра, дъжделива
и тъжно стелиш листи покрай мен.
Ветре, пак плачевен стон извиваш,
душата ми е в хладния ти плен...

Беше пролет! Пеех като птица,
политнала с невидими крила.
Младост, аз през теб обичах -
време златно бързо отлетя...

Живея с близки и под тяхна грижа -
родители със предани сърца,
щастлива съм със тях и ги обичам,
те са най-скъпите ми същества!

Аз някога другари верни имах,
но те отлитнаха от мен далеч.
Сега ликът им ясен само милвам,
в съня ме навестяват с нежна реч.

Приятел нямам и не се надявам
към мене да простре гореща длан.
Как искам светла обич да дарявам
да тръгнем двама в път неизвървян.

Другари верни тука имах.
Дали пред някого не прегреших?
В кое сърце отново да повярвам,
щастливо да се лее моят стих...

Мариана ХРИСТОВА - гр. Попово

Химн на жътвеното лято

Драги сте ми, огнени лъчи!
Щастлива съм, че пак е лято!
С мен радват се пшеници и треви,
разплита слънцето коси от злато.

А вятърът играе волно с тях,
смехът му се разлива бодро, леко.
Добър вълшебник непознат
дарява хлад в гората и полето.

И чучулиги пеят в син простор,
и благославят жътвеното лято,
комбайните пригласяят им във хор,
край тях потрепва знойна маранята.

А хората на трудов пост стоят.
И колко щедро сипят се зърната!
Прекрасен е трудът на този свят!
Как весело си, мое плодно лято!

Мариана ХРИСТОВА - гр. Попово